

જિન મૂર્તિ અનેક દષ્ટિએ !

પદ્માસનમાં, પાષાણમાં, વર્તમાન ચોવીશીની, કાઉસસગ્ગ મુદ્રામાં, પરિકર સહિત, અષ્ટ પ્રાતિહાર્ય સહિત, અશોકવૃક્ષ સહિત, અર્ધ પદ્માસનમાં, પંચ ધાતુમાં, પંચ તીર્થરૂપે, ચોવીશી રૂપે, ધરણેન્દ્ર પદ્માવતી સહિત, સ્ફટિક રત્નમાં, હાથી દાંતમાં, ચંદનમાં, સુવર્ણમાં, રજતમાં, શાશ્વત જીવની, ૨૦ વિહરમાનની, ભાવી તીર્થકરની, સહસ્રક્રુટ રૂપે, ચરણ પાદુકા, ત્રણતીર્થરૂપે, એક તીર્થીરૂપે.

પૂજના પ્રકાર :

૧. અષ્ટ પ્રકારી પૂજા :

(અ) વિઘ્નોનો નાશ કરનારી - અંગ પૂજા. ૧ જલ, ૨. ચંદન, ૩. પુષ્પ.

(બ) અભ્યુદય શોધીની - અગ્રપૂજા. ૪. ધૂપ, ૫. દીપ, ૬. અક્ષત, ૭. નૈવેદ્ય, ૮. ફળ.

(ક) નિવૃત્તિ - મોક્ષ પદ દાતા- ભાવપૂજા, ચૈત્યવંદન, દેવવંદન, સ્તુતિ વિ.

૨. ૧૭ પૂજના પ્રકાર :

૧. ન્દવણ, ૨. વિલેપન, ૩. વસ્ત્રયુગલ (ચક્ષુયુગલ), ૪. ગંધપૂજા, ૫. પુષ્પારોહણ, ૬. પુષ્પમાલા, ૭. અંગરચના, ૮. ચૂર્ણપૂજા, ૯. ધ્વજપૂજા, ૧૦. આભરણપૂજા, ૧૧. પુષ્પ ગૃહ, ૧૨. પુષ્પ વર્ષણ, ૧૩. અષ્ટમંગલ, ૧૪. ધૂપ પૂજા, ૧૫. ગીતગાન, ૧૬. નાટક, ૧૭. વાજંત્ર.

૩. એકવીસ પ્રકારી પૂજા :

૧. સ્નાત્ર પૂજા, ૨. વિલેપન પૂજા, ૩. આભૂષણ પૂજા, ૪. પુષ્પ પૂજા, ૫. વાસકેપ પૂજા, ૭. દીપક પૂજા, ૮. ફળ પૂજા, ૯. અક્ષત પૂજા, ૧૦. પાન પૂજા (નાગરવેલ), ૧૧. સોપારી પૂજા, ૧૨. નૈવેદ્ય પૂજા, ૧૩. જળ પૂજા, ૧૪. વસ્ત્ર પૂજા, ૧૫. ચામર પૂજા, ૧૬. છત્ર પૂજા, ૧૭. વાજંત્ર પૂજા, ૧૮. ગીત પૂજા, ૧૯. નાટક પૂજા, ૨૦. સ્તુતિ પૂજા, ૨૧. ભંડાર વર્ધન પૂજા.

જિન મંદિરના પ્રકારો :

- ★ શિખરબંધી, ધુમટબંધી, સામરણાલું, ઘર દેરાસર, ગુરુમંદિર, અધિષ્ઠાયકનું મંદિર અનેક સ્થળે છે.
- ★ ત્રણ શિખરી- ઘાટકોપર, ચેમ્બુર, વાસી, કાંદિવલી, આદિ સ્થળે.
- ★ ૭૨ જિનાલય - કચ્છમાં, હસ્તગિરિ વગેરે સ્થળે.
- ★ ૫૨ જિનાલય - શંખેશ્વર, રાતેજ, નિપાણી વગેરે સ્થળે.
- ★ આગમ મંદિર - પાલીતાણા, શંખેશ્વર, સુરત, કાત્રજ (પૂના) વગેરે સ્થળે.
- ★ જળમંદિર - પાવાપુરી, ગુણિયાજી, સમેતશિખરજી, શત્રુંજય.
- ★ શાશ્વતા મંદિર - દેવલોકમાં.
- ★ સમવસરણ - પાવાપુરી, શત્રુંજય તિર્થ, અગાસી.
- ★ અષ્ટાપદજી - શત્રુંજય તિર્થ.
- ★ નવપદજીનું - થાણા, પૂના.

- ★ કાષ્ટનું - તારંગાતીર્થ (અગર, તગરના કાષ્ટનું) પ્રાચીન મંદિર, સૂરત, ખંભાત.
- ★ વિશાળ મંદિર - હસ્તગિરિ, મહેસાણા.
- ★ ૧૪૪૪ સ્થંભ મંદિર - રાણકપુરજી, દેવવિમાન જેવું મંદિર.
- ★ કીર્તિ સ્થળ - ચિત્તોડગઢ, શત્રુંજય તીર્થ.
- ★ નંદીશ્વર દ્વિપ - જાલોર, પાલીતાણા.
- ★ નવ ગભારાવાલુ - પ્રભાસ પાટણ, સૂરત.
- ★ ભક્તામર મંદિર - ભરૂચ.
- ★ ત્રણ-ચાર માળવાલું - ઘાટકોપર, પાલિતાણા.
- ★ ૧૦૮ જિનાલય - શંખેશ્વર, શત્રુંજયતીર્થ, દેવાચી આળંદી. (પૂના)

તીર્થંકરનાર આત્માનો પ્રભાવ :

૧. ધર્મચક્ર : મિથ્યાત્વી માટે સૂર્ય, સમ્યગ્ દૃષ્ટિ માટે અંજન, તીર્થંકરની લક્ષ્મી, તિલકરૂપ.
૨. ઈન્દ્રધ્વજ : વીતરાગ જ એક સ્વામી છે. એ વાત યાદ કરાવવા.
૩. સુવર્ણ કમળ : લક્ષ્મી તીર્થંકર ભ.ના ચરણે વાસ કરે છે.
૪. ચારમુખ : દાનાદિ ચાર પ્રકારના ધર્મને પ્રરૂપણા કરનાર.
૫. ત્રણગઢ : રાગ, દ્વેષ, મોહરૂપ દોષથી બચવા.
૬. કંટક : ઘુવડ સૂર્યને જોઈ મુખ છૂપાવે તેમ મિથ્યાત્વી દુર્જનને યાદ કરાવવા.
૭. ઉગે નહિ : કેશ, રોમ, નખ શ્મશ્રુ, દાઢી-મૂછના વાળ સંયમ બાદ ન વધે.
૮. પાંચ વિષય : ષડ દર્શનની જેમ શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શદિ, વિષય પ્રતિકૂળ ન થાય.
૯. ષડઋતુ : તીર્થંકર પરમાત્માની પાસે છે એ ઋતુઓ સેવા કરવા રૂપ વિષયોને વિકસાવે.
૧૦. જળસુગંધ : તીર્થંકર પરમાત્મા જ્યાં વિચરે એ ભૂમિને સુગંધિત જળથી દેવતા પવિત્ર કરે.
૧૧. પક્ષી : પક્ષી પણ પરમાત્માને પ્રદક્ષિણા આપે તો મનુષ્યની વાત જ શી ?
૧૨. પવન : વાયુકુમારના દેવ પવનને અનુકૂળ સુગંધમય બનાવે તો પંચેન્દ્રિયની દ્રુષ્ટતા રહે જ કેમ ?
૧૩. વૃક્ષ : વૃક્ષ પણ નભી ધન્યતા અનુભવે તો મિથ્યા દૃષ્ટિના મસ્તક વ્યર્થ છે.
૧૪. દેવ : કોડો દેવો, ઈન્દ્રો સેવા કરે.

★ તીર્થંકર ભ. અને ભક્ત વચ્ચેના સંબંધ સર્વપ્રથમ દાસ (દાસત્વ) ભાવે જન્મે બાદ મિત્ર ભાવે કાળક્રમે પરિણમે અને અંતે સોડહમના જેવા વિચારોથી પૂર્ણતાને પામે. -વીતરાગ સ્તોત્ર

સ્નાત્રીના ઉપકરણ :

દર્શન (જિન મંદિરમાં વપરાતી વસ્તુ)

ધૂપધાણું, દિપક, દર્પણ, પંખો, ચામર, ઘંટ, છત્ર, સિંહાસન, ભંડાર, વાળાકુંચી, અંગલુછણા, કળશ, પાટલુંછણા, મોરપીછી, વાટકો, વાટકી, થાળી, થાળ, બરાસ, કેસર, વાસકેપ, વરખ, કુંડી, ચંદનતેલ,

આરતી, મંગળદીવો, ઘંટડી, પુંજની, પૂજાના વસ્ત્ર, સુખડ, અગરબત્તી, દીવો, ફાનસ, નાડાછડી, ચંદરવો, પુડીયું.

જ્ઞાન (જ્ઞાન પ્રાપ્તિમાં ઉપયોગી થતી વસ્તુ)

પાટી, પોથી, પાટલી, સાપડો, દસ્તરી, વહી, ઠવણી, કવલી, ઓળીયું, નવકારવાળી, પેન, ત્રિપાઠી, પંચપાઠી, વીંટણી, પેન્સિલ, રબ્બર, ફુટપટ્ટી, નોટબુક, ડાયરી, કાગળ, શાહી, પુસ્તક.

ચારિત્ર (સંયમ ધર્મના પાલનમાં જરૂરી વસ્તુ)

ચરવલો, મુહપત્તી, કટાસણું, સ્થાપનાચાર્ય, દાંડી, દાંડો, દંડાસણ, કામળી, સંથારીયું, આસન, ઓઘો (રજોહરણ), સુપડી, પુંજણી, પ્યાલો, ઉત્તરપટ્ટો, ચોળપટ્ટો, ચાદર (કપડા), પાતરા, ચેતનો, પાટો, પાટ, સાડો, લોટ, સામાયિકના વસ્ત્ર, સ્થાપના.

જિન મંદિરની આશાતના :

(અ) જઘન્ય = દેરાસરમાં ૧. પાન સોપારી ખાવું, ૨. પાણી પીવું, ૩. ભોજન કરવું, ૪. જોડા બુટ પહેરી જવું, ૫. સ્ત્રી ભોગ કરવો, ૬. શયન કરવું, ૭. થુંકવું, ૮. પેશાબ કરવો, ૯. જુગાર રમત કરવી.

(બ) મધ્યમ = ૧ થી ૧૦ ઉપર પ્રમાણે. ૧૧. ઝુ-માંકડ વિણવા- જોવા, ૧૨. વિકથા કરવી, ૧૩. પલાઠીવાળી બેસવું, ૧૪. પગ લાંબા કરી બેસવું, ૧૫. પરસ્પર વિવાદ કરવો, ૧૬. હાંસી કરવી, ૧૭. ઈર્ષા કરવી,

૧૮. ઊઝ્યાસને (સિંહાસન, પાટ, પાટલા વિ.) બેસવું, ૧૯. વાળ શરીરની શોભા કરવી, ૨૦. છત્ર ધરવું, ૨૧. તલવાર વિ. રાખવું, ૨૨. મુગટ રાખવો, ૨૩. ચામર ઢાળવવા, ૨૪. લેણદારને પકડવા, ૨૫. સ્ત્રી વિ. સાથે હાસ્ય વિનોદ કરવો, ૨૬. પાના - ગંજી વિ. રમત રમવી, ૨૭. મુખ કોશ બાંધ્યા વિના પૂજા કરવી,

૨૮. મલીન શરીરે વસ્ત્રે પૂજા કરવી, ૨૯. ચંચળ ચિત્તે પૂજા કરવી, ૩૦. મંદિરમાં પ્રવેશતા સચિત વસ્તુનો ત્યાગ ન કરવો, ૩૧. અચિત્ત પદાર્થો શોભાકારી હોય તેને દૂર કરવા (દાગીના વગેરે), ૩૨. અખંડ વસ્ત્રનું ઉતરાસણ પહેર્યા વગર જવું, ૩૩. પ્રભુ પ્રતિમાં દેખવા છતાં હાથ ન જોડવા, ૩૪. શક્તિ છતાં પૂજા ન કરવી,

૩૫. ચઢાવવા યોગ્ય ન હોય તેવા દ્રવ્ય પદાર્થોથી પૂજા કરવી, ૩૬. ભક્તિ-બહુમાન- આદર વગરની પૂજા કરવી, ૩૭. નિંદા કરતી વ્યક્તિને રોકવા નહિ, ૩૮. દેવદ્રવ્યનો નાશ થતો હોય ત્યાં ઉપેક્ષા કરવી, ૩૯. દેરાસર શક્તિ છતાં વાહનમાં બેસી ગયા, ૪૦. પૂજા ચૈત્યવંદન આગળ પાછળ કર્યું.

સાધુ-અનેક ધર્મના :

હિન્દુ - સાધુ, બાવા, જોગી, જોગીયા, સન્યાસી, હઠયોગી, સંત, મહંત, મઠાધિશ, તાપસ.

ખ્રિસ્તી - પાદરી, નન્સ.

મુસ્લિમ - ફકીર, મૌલવી.

જૈન - મુનિ, મહાત્મા, ત્યાગી, જ્ઞાની, આઘત્મયોગી, તપસ્વી, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, ગણિ, પન્યાસ, પ્રવર્તક, સાધુ.

સ્થવિર - આચાર્યના પ્રકાર :

(અ) સ્થવિર મુનિ :

શ્રુતસ્થવિર - ચોથા સમવાયાંગ સૂત્ર સુધીના જ્ઞાતા.

પર્યાયસ્થવિર - ૨૦ કે તેથી વધુ વર્ષના દીક્ષા પર્યાયવાલા.

વયસ્થવિર - ૭૦ કે તેથી વધુ વર્ષની ઉંમરવાલા.

(બ) આચાર્ય :

પ્રવર્જિકાચાર્ય - સંયમ, દિક્ષા, પ્રતોચ્ચાર આપનાર.

ઉદ્દેશાચાર્ય - પ્રથમથી જ સૂત્રનો ઉદ્દેશ કરે (કહે)

વાચનાચાર્ય - આગમસૂત્રની વાચના -પાઠ આપનાર.

દિગાચાર્ય - સચિત્ત-અચિત્ત, મિશ્રવસ્તુ સંયમાર્થે લેવા વાપરવાની અનુજ્ઞા આપનાર.

સમુદ્દેશાનુજ્ઞાચાર્ય - ઉદ્દેશાચાર્યના અભાવે તેજશ્રુતનો અર્થ ભણાવે સુત્રને સ્થિર કરવાનું કહે અને બીજાને ભણાવવાની અનુજ્ઞા આપે.

આમ્નાચાર્ય - ઉત્સર્ગ, અપવાદરૂપ અર્થને સમજાવનારા, ઉપકારી ગુરુ યોગ્ય સાધુને સ્થાપનાચાર્ય અને આસનની અનુજ્ઞા આપે.

(ક) ઉપાધ્યાય :

હાથી, ઘોડો, ઋષભ, સિંહ, વાસુદેવ, ઈન્દ્ર, સૂર્ય, ચંદ્ર, ભંડારી, જંબુવૃક્ષ, સિતાનદી, મેરુ પર્વત, સ્વયંભૂરમણ, સમુદ્ર, રત્ન, ભૂપ વગેરે ઉપમાથી યુક્ત.

(ડ) સાધુ (અનુયોગ દ્વારા)

સર્પ, પર્વત, અગ્નિ, સાગર, આકાશ, વૃક્ષ, ભ્રમર, હરણ, પૃથ્વી, કમળ, સૂર્ય, પવન વગેરે ઉપમાવાલા.

(ઈ) ગુરુ (સાધુ) :

નીલ સમાન, કૌંચપક્ષી સમાન, ભમરા સમાન, મોર સમાન, કોયલ સમાન, હંસ સમાન, પોપટ સમાન.

વૈયાવચ્ચ પાત્ર :

આચાર્ય : સંઘના વડા, ત્રીજા પદે બિરાજમાન.

ઉપાધ્યાય : આચાર્યની આજ્ઞાથી જેની પાસે સાધુ ભણે.

તપસ્વી : અદ્દમ કે તેથી વધુ તપ કરનાર.

નવદિક્ષિત : (ક્ષેક્ષક) આચાર્યના અજ્ઞાત જાણકાર ન હોવાથી.

ગ્લાન : જવરાદિ રોગવાળા અશક્ત સાધુ.

સ્થવિરાદિ : અન્ય વડિલ બંધુ.

સમનોજ્ઞ : એક જ સમાચારી વાળા અન્ય ગચ્છીય સાધુ.

સંઘ : સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા.

કુલ : ઘણા આચાર્યથી યુક્ત પરિવાર.

ગણ : એક આચાર્યનો પરિવાર.

માત્ર ગુરુ સંબંધી ઉપયોગી થતા સૂત્રો :

પંચિદિય સૂત્ર : ગુરુની સ્થાપના સ્થાપતા બોલાતું સૂત્ર.

ઈચ્છામિ ખમા. : ગુરુને પંચાંગ પ્રણિપાત વંદન કરતાં બોલાતું સૂત્ર.

ઈચ્છકાર : ગુરુને સુખશાતા પૂછવા માટે બોલાતું સૂત્ર.

અભ્મુઢીઓ : ગુરુની જાણતા, અજાણતા થયેલ અશાતના (૧૦ પ્રકારની અપ્રીતિ) તે વર્ણવી તે બદલ મિચ્છામી દુક્કડં મંગાય છે.

વાંદણા : દ્વાદશાવર્ત વંદનમાં આ સૂત્ર દ્વારા ગુરુની (પદસ્થ આચાર્ય) થયેલ ૩૩ આશાતના માટે ક્ષમા મંગાય છે.

જાવંત કે વિ : સાધુ મહારાજ ભરત, ઐરાવત, મહાવિદેહ (અઢીદ્વીપ) ક્ષેત્રમાં બિરાજે છે. તેવું જ્ઞાન આ સૂત્રથી થાય છે.

અઢ્ઢઈજજેસુ : ગુરુઓ ૧૮ હજાર શિલાંગના ધારક છે. તેવું આ સૂત્ર બતાવે છે.

આચરિય ઉવ. : ગુરુના પ્રકારો અને તેઓ પ્રત્યે થયેલ કષાયની ચર્ચા આ સૂત્ર કરે છે.

ભુવન દેવતા સ્તુતિ : જ્ઞાનાદિ ગુણોમાં મગ્ન એવા સાધુજનોને થતા ઉપદ્રવો દૂર કરવા દેવતાને સ્મરણ રૂપ આ સૂત્ર છે.

ક્ષેત્ર દેવતા સ્તુતિ : સાધુ જે ક્ષેત્રમાં આરાધના કરે છે તેમણે સહાયરૂપ થવા માટે.

ગુરુવંદન ભાષ્ય : ગુરુને વંદના કરવાની પદ્ધતિ, લાભ, નુકસાન, આશાતનાના વિચારો બતાડનાર સૂત્ર.

સંયમીના ઉપકરણ :

ઓધા = આ છે ઓધો, તે મોંઘો, વૈરાગીને મન સોંઘો.

દંડાસણ = આ છે દંડાસણ, જીવોને ન થાય વિમાસણ (દુઃખ).

સંથારો = આ છે સંથારો, ખરેખર મોક્ષ માર્ગનો સથવારો.

આસન = આ છે આસન, મોક્ષ માર્ગનું (પ્રાપ્તિનું) સિંહાસન.

વેષ = આ છે વિરતિ ધર્મના વેષની વાત, દેવો ઝંખે તો પણ ન મળે એક રાત.

ચરણ = આ છે પવિત્ર ચરણ, કરવું જોઈએ આત્મસમર્પણ.

પાત્રા = આ છે ગૌતમસ્વામીના પાત્રા, જેથી સુખે પળાય સંયમયાત્રા.

મુહપત્તી = આ છે મુહપત્તિ, મોક્ષ માર્ગની બત્તી.

ચરવળી = આ છે ચરવળી, જીવદયાનું પાલન કરાવે સવળી.

તરપણી = આ છે તરપણી, તેમાં લવાય ફાસુક-નિર્દોષ આહાર પાણી !

નવકારવાળી = આ છે નવકારવાળી, જપતાં જીવનને દે અજવાળી.

પોથી-શાસ્ત્ર = આ છે પોથીશાસ્ત્ર, વાંચતા વંદતા જીવન થાય પાત્ર.

લેવા જેવું સંયમ. ત્યાજવા જેવો સંસાર. પ્રાપ્ત કરવા જેવું મોક્ષ.

ગુરુ વંદનથી ફાયદા :

૧. સદ્ગુરુનો સમાગમ. પુણ્ય - પાપનો રસ્તો બતાવે.
૨. સદ્ગુરુની વૈયાવચ્ચ સંસાર સમુદ્ર તરવા ભૂજાસમાન.
૩. સદ્ગુરુના યોગે જૈન શાસન અખંડિત રહ્યું છે.
૪. સદ્ગુરુની સેવાથી સહધર્મી એક સાંકળે બંધાઈ રહે છે.
૫. સદ્ગુરુની દેશના સાંભળવાથી મોહનિંદ્રામાં પડેલ આત્મા જાગૃત થાય છે.
૬. સદ્ગુરુના સહવાસથી વિનય, વિવેક, ક્ષમા, ઉદારતાદિ ગુણો જીવનની ઉન્નતિના પ્રાપ્ત થાય.
૭. સદ્ગુરુને વંદન, ભક્તિ, સત્કાર વિ. કરવાથી ઉચ્ચગોત્રનો બંધ થાય, સમ્યગ્જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય.

આ છે ધાર્મિક જ્ઞાન આપનારી પાઠશાળા :

- સમ્યગ્ જ્ઞાનનું અમૃતપાન કરાવનારી : માતા.
- મનુષ્ય જન્મની દુર્લભતા સમજાવનાર વિદ્યાદાતા : શિક્ષિકા.
- ધાર્મિક સંસ્કારોનો પ્રચાર કરનાર : કેન્દ્ર.
- સત્કાર્યોનું પ્રેરણાબળ આપનારી જ્ઞાનગંગોતરી : સરિતા.
- અહિંસાદિ માનવતાના પાઠ શિખવાડનાર : શિક્ષાકેન્દ્ર.
- શાશ્વત સુખ, આત્માને આત્માના સ્થાને પહોંચાડનારી : પગદંડી.
- પંચમગતિ - શિવસુંદરીનો સંદેશો લાવનાર : પોસ્ટમેન.
- અગાધ એવા ભવસાગરથી ભવિજીવને તરાવનાર : નાવડી.
- અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાં અટવાતા-કુટાતા જીવોને સત્યમાર્ગે ચઢાવનાર, અંધકારને હરનાર : દિવો.
- ભાવિના અહિત, નુકસાન, જન્મ-મરણની વૃદ્ધિ બતાડનાર : દુર્બીન.
- સંસ્કારનું ઘડતર કરનાર : શિલ્પી.
- તન-મનને જાગ્રત કરનાર, પવિત્ર કરનાર : શિબીર.
- બાળકોમાં ગુણ સમુહના પુષ્પો ઉગાડનાર : બગીચો.
- અસંસ્કારીને સંસ્કારીનો ઓપ-મોડ આપનારી : કુંભારનીકળા.
- ભણવા, જાણવા, જીવનમાં ઉતારનારી : મંત્રવિદ્યા.
- એક જન્મ નહીં અનેક જન્મો સુધી કામ આવનારું : પાથેય.
- આત્માને, શરીરને ભિન્ન બતાડનાર છૂટા પાડનાર : રાજહંસપક્ષી.

સદાચાર સદ્વિચારની : નિધિ.

સમુદ્રના કિનારે વિકસેલી મીઠા મધુરાજળની : મીઠીવિરડી.

સુખ ભોગવવાનું અને દુઃખને સમભાવે સહન કરાવનારું : જ્ઞાનતીર્થ.

દુઃખી, નિરાશ, પાપના ઉદયવાળા, ધ્યેયહીન જીવો માટે : દિવાદાંડી.

પ્રશ્ન ઠવ, જવાબ માત્ર એક :

૧. હું જ્ઞાનનું આધુનિક ઉપકરણ-સાધન છું.
 ૨. હું બાળકોને શુદ્ધલેખન-ચિત્રકામમાં ઉપયોગી થાઉં છું.
 ૩. હું એકેન્દ્રીય જીવનું કલેવર છું.
 ૪. વનસ્પતિકાય મારું મૂળ (જન્મ) સ્થાન છે.
 ૫. કારખાનું મારો વિકાસ કરનારી જન્મ ભૂમિ છે.
 ૬. સ્ટેશનરીની દુકાનમાં હું મળું છું.
 ૭. ત્રણ-ચાર સાઈઝમાં મારી હસ્તી હોય છે.
 ૮. મારી સાચવણી કરો તો જ્ઞાનની આરાધના કરનાર ગણાશો.
 ૯. કોઈને મારવા માટે મારો ઉપયોગ કરશો તો જ્ઞાનના વિરાધક થશો.
- બસ, હવે બતાડો મારું જૂનું-નવું નામ. જવાબ : રૂલ, ફુટપટ્ટી.

પ્રશ્ન એક જવાબ અનેક :

(અ) ૧. સરોવર નથી પાણી ક્યાંથી લાવું ?

૨. બાણ નથી શિકાર કેમ કરું ?

૩. સ્વર મધુર અવાજ નથી કેમ ગાવું ? જવાબ : “સરોનથ્થી.”

(બ) ૧. હરિ આયો, ૨. હરિ ઉપન્યો, ૩. હરિ પૂછે હરિ થાય, ૪. હરિ ગયો, હરિના વિષ, ૫. હરિ બેઠો વા ખાય.

અર્થ : ૧. વરસાદ આવ્યો. ૨. દેડકા ઉત્પન્ન થયા. ૩. દેડકાં પાછળ સર્પ દોડે છે. ૪. દેડકો તે કારણે કૃષ્ણ પાસે ગયો. ૫. નિરાશ થઈ સર્પ બેસી ગયો.

આવશ્યક સૂત્રોનો ઉપયોગ કરતાં :

મુદ્રા બતાડાય છે.

ધ્યાન કરાય છે.

પ્રતિજ્ઞા લેવાય છે.

જાપ કરાય છે.

શાંતિની ઉદ્ઘોષણા થાય છે.

વંદના થાય છે.

પ્રાયશ્ચિત્ત મંગાય છે.

ક્ષમા મંગાય છે.

પ્રાર્થના કરાય છે.

સમૂહમાં સૂર પુરાય છે.

વિધિ થાય છે.

છૂટછાટ મંગાય છે.

સ્થાપના સ્થપાય છે.

સ્થાપના ઉત્થાપન થાય છે.

બહુમાન થાય છે.

પાઠશાળામાં લઘાવાતા સૂત્રો :

સામાયિકના	ચૈત્યવંદનના	દેવવંદનના	બે પ્રતિક્રમણના
પાંચ પ્રતિક્રમણના	ચાર પ્રકરણ	ત્રણ ભાષ્ય	છ કર્મગ્રંથ
લઘુ સંગ્રહણી	બૃહુત્ સંગ્રહણી	તત્ત્વાર્થ	ક્ષેત્ર સમાસ
યોગશાસ્ત્ર	વૈરાગ્ય શતક	સિંધુર પ્રકરણ	જ્ઞાનસાર

પાઠશાળામાં લઘોલા સૂત્રોથી કરાતી શુભક્રિયા :

સામાયિક	ગુરુવંદન	ચૈત્યવંદન	દેવવંદન
ફેટાવંદન	દ્વાદશાવર્તવંદન	પૌષધ	દેસાવગાસીક
અતિથિ સંવિભાગ	પાંચ પ્રતિક્રમણ	રાઈમુહપત્તી	સંથારા પોરીસિ
માંડલા	પોરસી	પચ્ચક્રખાણપારવું	ઉપધાન
વાંચન	નાણનીક્રિયા	પરિલહેણ	ગમણા ગમણે

પરસ્પર વિરોધી શબ્દો :

જીવ-અજીવ	જન્મ-મરણ	પુણ્ય-પાપ
આસ્તિક-નાસ્તિક	આશ્રવ-સંવર	આરાધક-વિરાધક
બંધ-નિર્જરા	ત્રસ-સ્થાવર	સચિત્ત-અચિત્ત
રાગ-દ્વેષ	ઘાતિ-અઘાતિ	સુખ-દુઃખ
હિંસા-અહિંસા	રૂપી-અરૂપી	સમકિત-મિથ્યાત્વ
પ્રસંશા-નિંદા	જ્ઞાની-અજ્ઞાની	શરીરી-અશરીરી
વિરતિ-અવિરતિ	ભોગી-યોગી	મુક્ત-સંસારી

સ્વરની ગેરહાજરીમાં અર્થબદલે :

અ	અહિંસા-હિંસા	અક્ષય-ક્ષય	અવિરતિ-વિરતિ	
	અજીવ-જીવ	અમંગળ-મંગળ		
આ	સાગર-સગર	ચારિત્ર-ચરિત્ર	રાજા-રજ	
	જાતિ-જતિ	શાસ્ત્ર-શસ્ત્ર		
ઈ	જીવ-જવ	દીન-દાન	દીક્ષા-દક્ષા	રીક્ષા-રક્ષા
ઉ	પૂર-પર	ભૂમિ-ભમિ	સૂત્ર-સત્ર	પૂત્ર-પત્ર
	મૂળ-મળ			
એ	દેવ-દવ	કેળા-કળા	મેના-મના	દેવા-દવા

શ્રેષ્ઠ લક્ષણવાળો
 દેવતા અધિષ્ઠિત
 સુવર્ણ અલંકૃત (આભૂષણથી)
 અદ્ભૂત ચરિત્ર
 પ્રમાણોપેત દેહ
 ચાર ચરણ
 બે નયન યુગલ
 બે દંત મુશલ
 બે ગંડ સ્થળ કુંભ
 બે કર્ણ યુગલ
 વિશાળ સૂંઢ
 અતુચ્છ પૂચ્છ
 અષ્ટ પરિવાર
 દશે દિશામાં પડહ
 મંગલ ચતુષ્ક ઘંટ
 અંકુશ
 શસ્ત્ર સંપુટ
 શત્રુ માટે અજય

ઉત્તમ લક્ષણોથી યુક્ત
 શ્રુત દેવતા અધિષ્ઠિત, મહિમાવંત
 સુવર્ણ મંડિત દેહ (પ્રત) સુવર્ણ પૂજિત ગ્રંથ
 શ્રેષ્ઠ સર્વોત્તમ કથાઓ
 ૩૬ હજાર પ્રશ્ન સહિત સૂત્ર
 ચાર અનુયોગ દ્વારા
 જ્ઞાન ચરણ (દેખાડનાર અને દોરનાર)
 દ્રવ્ય પર્યાય નય
 નિર્ણય વ્યવહાર દૃષ્ટિ
 યોગ ક્ષેમ
 સુદીર્ઘ પ્રસ્તાવના
 સાર ગર્ભિત વચન
 જ્ઞાનાચારાદિ પરિચય કરાવે.
 યસગાથા પ્રસારણ
 ઉત્સર્ગ અપવાદ (સિદ્ધાંત)
 સ્યાદ્વાદ સિદ્ધાંત
 હેતુરૂપ શાસ્ત્ર
 આત્મ શત્રુ માટે નિયુક્ત

તિથી અને શુભ દિવસ :

૧. નૂતન વર્ષ - ગણધર શ્રી ગૌતમસ્વામી કેવળજ્ઞાન
૨. ભાઈબીજ - નંદીવર્ધન ભાઈની બેન સુદર્શનાએ ભક્તિ કરી.
૩. અખાત્રીજ - વર્ષાતપના પારણા.
૪. સંવત્સરી - ક્ષમાપનાનું પવિત્ર પર્વ.
૫. સૌભાગ્યપંચમી જ્ઞાનપાંચમ - જ્ઞાન આરાધનાનો દિવસ.
૬. છટ્ટતિથી ભગવાન મહાવીર સ્વામી - અવન કલ્યાણક.
૭. શાશ્વતિ ઓળીનો પ્રારંભ - આસો ચૈત્ર માસમાં.
૮. વર્ષાતપની તપસ્યા પ્રારંભ - ભ. ઋષભદેવ જન્મ/દીક્ષા કલ્યાણક.
૯. જુદા જુદા ૮ ભગ.ના રચવનથી મોક્ષ સુધીના જુદા જુદા કલ્યાણક.
૧૦. પોષદસમ - ભગવાન પાર્શ્વનાથ સ્વામી જન્મ કલ્યાણક.

૧૧. મૌન અગ્યારસ - ૧૫૦ કલ્યાણક, સંઘ સ્થાપના દિવસ.
 ૧૨. પર્યુષણા - પ્રારંભનો દિવસ.
 ૧૩. મેરુતેરસ ભ. ઋષભદેવ નિર્વાણ. સિદ્ધગિરી - ૬ ગાઉ યાત્રા પ્રારંભ.
 ૧૪. ચોમાસી ચઉદસ - ચાર મહિનાની આરાધનાનો દિવસ.
 ૧૫. પૂનમ - શાશ્વતગિરીની યાત્રાનો મેળાનો પવિત્ર દિવસ.
 ૨૦. અમાસ - ભ. મહાવીર સ્વામી નિર્વાણ કલ્યાણક.

શરીરના અંગો-અવયવો : (૬ અક્ષરના સહારે) :

કપાળ, કર, કમ્મર, કટીમેખ, કરોડરજજુ, કનિષ્ઠા, કાયા, કાન, કાકડા, કાળજુ, કીકી, કીડની, કુખ, કુલ્લા, કેશ, કેશવાહીની, કેડ, કોણી, કંઠ, કાંડુ, કાંધ.

પાંચ પ્રતિક્રમણના સૂત્રો સંબંધિત પ્રશ્નમાળા :

પ્ર.૧ કયા સૂત્રની રચના એકથી વધુ વ્યક્તિઓએ (શાસનદેવી) કરી છે ?

ઉત્તર સંસાર દાવા.

પ્ર.૨ ક્યાં સૂત્રમાં બે ભાષાનો ઉપયોગ કરાયો છે ?

ઉત્તર ૧. સંસાર દાવા, ૨. સામાઈય વયજુત્તો. ૩. અતિચાર, ૪. સાગર ચંદો, ૫. ઈચ્છકાર.

પ્ર.૩ કયા સૂત્રના ત્રણ જુદા જુદા નામો છે ?

ઉત્તર ૧. નવકાર મહામંત્ર, ૨. વંદિત્તુસુત્ર.

પ્ર.૪ કયા કયા સૂત્રના બબ્બે નામો છે ?

ઉત્તર ૧. લોગસ્સ-નામસ્તવ.

૨. નમુત્સાં- શકસ્તવ.

૩. જયવિચરાય-પ્રાર્થનાસૂત્ર

૪. ઈચ્છામિખમા-પંચાંગ પ્રણિપાતસૂત્ર.

૫. પંચિંદિય-સ્થાપના સૂત્ર.

૬. સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં-સિદ્ધસ્તવ.

૭. અરિહંત ચેઈયાણં-ચૈત્ય સ્તવ.

૮. પુકખર વરદી-શ્રુતસ્તવ.

૯. સાગર ચંદો-પૌષ્ઠ પારવાનું સૂત્ર.

૧૦. નમોડર્હત-પંચ પરમેષ્ઠી સૂત્ર.

૧૧. અઠ્ઠાઈ જજેસુ-મુનિવંદન સૂત્ર.

૧૨. ઈચ્છકાર-સુગુરુ સુખશાતા પૃચ્છા.

૧૩. કરેમિ ભંતે-પ્રતિજ્ઞાસૂત્ર.

૧૪. નાણમ્મિ-અતિચાર.

૧૫. સામાઈય-સામાયિક પારવાનું સૂત્ર.

૧૬. ઈરિયાવહિયં-લઘુપ્રતિક્રમણ.

૧૭. જગચિંતામણિ-ચૈત્ય વંદનસૂત્ર.

૧૮. સકલ તીર્થ-તીર્થવંદના.

૧૯. અબ્બુટ્ટીઓ-ગુરુ ખામણા સૂત્ર.

૨૦. વાંદણા-ગુરુ વંદના સૂત્ર.

૨૧. સંસાર દાવા - વીરસ્તુતિ.

૨૨. તસ્સઉત્તરી - વિશેષ શુદ્ધિકરણ સૂત્ર.

૨૩. અન્નત્થ-આગાર સૂત્ર.

પ્ર.૫ ક્યું સૂત્ર બોલતા બે મુદ્રાનો ઉપયોગ થાય છે ?

ઉત્તર ૧. જયવિયરાય. ૨. વંદિતુ. ૩. વાંદણા.

પ્ર.૬ ક્યા સૂત્રની માત્ર ૧-૧ ગાથામાં રચના છે ?

ઉત્તર ૧. કમલ દલ, ૨. યસ્યા ક્ષેત્રં, ૩. જંકિંચી ૪. જાવંતિ, ૫. જાવંત, ૬. ઈચ્છામિ ખમાસમણો, ૬. વૈયાવચ્ચ, ૮. જ્ઞાનાદી, ૯. ઈચ્છાકાર, ૧૦. સવ્વસવી, ૧૧. સુઅદેવયા, ૧૨. જીસેખિત્તે, ૧૩. નમોડર્હત્.

પ્ર.૭ ક્યા બે સૂત્રના વિચારો એક સરખા છે ?

ઉત્તર ૧. વંદિતુ-અતિચાર. ૨. લઘુશાંતિ-મોટી શાંતિ, ૩. નવકાર-નમોડર્હત્, ૪. જંકિચ-જાવંત, ૫. ચાર ગાથાની ત્રણે યોગ.

પ્ર.૮ માત્ર ગુજરાતી ભાષામાં ક્યા ક્યા સૂત્ર છે ?

ઉત્તર ૧. અતિચાર, ૨. સકલતીર્થ, ૩. સાત લાખ, ૪. ૧૮ પાપ સ્થાનક.

પ્ર.૯ ક્યા સૂત્રથી અઢી દ્વીપના સાધુઓને વંદના થાય છે ?

ઉત્તર ૧. અઢાઈજજેસુ, ૨. સકલતીર્થ, ૩. જાવંતકેવિ, ૪. નમો લોએવ્વસાહૂણં

પ્ર.૧૦ ક્યા સૂત્રથી ત્રણ લોકના તીર્થ-બિંબને નમસ્કાર થાય ?

ઉત્તર ૧. જંકિંચી, ૨. સકલતીર્થ, ૩. જગચિંતામણી, ૪. જાવંતિ ચેઈઆઈ.

પ્ર.૧૧ ક્યા સૂત્રો બેનો ભણી (બોલી) શક્તા નથી ?

ઉત્તર ૧. વરકનક. ૨. વિશાલલોચન. ૩. નમોડર્હત્ ૪. સુઅદેવયા. ૫. નમોડસ્તુ. ૬. જીસેખિત્તે.

પ્ર.૧૨ ક્યા સૂત્રો પુરૂષોને બોલવાની ના પાડી છે ?

ઉત્તર કમલદલ.

૧૩. ક્યા સૂત્રોનું કાઉસગ્ગમાં સ્મરણ થાય છે ?

ઉત્તર ૧. નવકાર, ૨. લોગસ્સ, ૩. નાણંમિ.

૧૪. ક્યા સૂત્રોને કાઉસગ્ગમાં શાંતિથી સાંભળવાના હોય છે ?

ઉત્તર ૧. ચાર થોયના જોડા. ૨. નાની શાંતિ, ૩. મોટી શાંતિ, ૪. કમલદલ, ૫. યસ્યા ક્ષેત્રં, ૬. જ્ઞાનાદિ ગુણ, ૭. જીસેખિત્તે, ૮. સર્વેયક્ષા, ૯. સુઅદેવયા. ૧૦. પડ્ધી સૂત્ર (શ્રાવકો માટે)

પ્ર.૧૫ કાઉસગ્ગમાં સૂત્રના સ્મરણના બદલે ક્યા વિષયનું ચિંતન થાય છે ?

ઉત્તર તપચિંતનની ભાવના રાઈ પ્રતિક્રમણ વખતે કરાય છે.

પ્ર.૧૬ ક્યા સૂત્રમાં ૨૪ તીર્થકર ભગવાનનાં નામો આવે છે ?

ઉત્તર ૧. લોગસ્સ, ૨. સકલાડર્હત, ૩. મોટી શાંતિ.

પ્ર.૧૭ ક્યા સૂત્રોમાં ૫ તીર્થકર ભગવાનના નામો આવે છે ?

ઉત્તર ૧. કલ્લાણકંદં, ૨. જગચિંતામણિ.

પ્ર.૧૮ ક્યા સૂત્રોમાં ૨ તીર્થંકર ભગવાનના નામો આવે છે ?

ઉત્તર ૧. સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં, ૨. અજિત શાંતિ.

પ્ર.૧૯ ક્યા સૂત્રોમાં માત્ર ૧ તીર્થંકર ભગવાનનું નામ આવે છે ?

ઉત્તર ૧. ભક્તામર, ૨. ઉવસગ્ગહરં, ૩. સંસારદાવા, ૪. નાની શાંતિ, ૫. ચઉક્ક સાય. ૬. સંતિકરં, ૭. સ્નાતસ્યા.

પ્ર.૨૦ ક્યા સૂત્રમાં શાશ્વતી પ્રતિમાની સંખ્યા (તથા નામ) આવે છે ?

ઉત્તર ૧. સકલતીર્થ, ૨. જગચિંતામણી.

પ્ર.૨૧ ક્યા સૂત્રમાં ૧૭૦ ભગવાનની (૫ રંગની પરિવારની) વાત આવે છે ?

ઉત્તર ૧. વરકનક, ૨. જગચિંતામણી.

પ્ર.૨૨ ક્યા સૂત્રમાં ૨૦ વિહરમાન ભગવાનની કેવળી તથા સાધુની સંખ્યા આવે છે ?

ઉત્તર ૧. જગચિંતામણી.

પ્ર.૨૩ ક્યા સૂત્રનો ઉપયોગ 'સજ્ઞાય' તરીકે થાય છે ?

ઉત્તર ૧. સંસારદાવા, ૨. ભરહેસર, ૩. ઉવસગ્ગહરં, ૪. નવકાર, ૫. મન્જહજ્જણાણં.

પ્ર.૨૪ ક્યા સૂત્રનો ઉપયોગ 'સ્તવન' તરીકે થાય છે ?

ઉત્તર ૧. ઉવસગ્ગહરં, ૨. અજિતશાંતિ, ૩. સંતિકર.

પ્ર.૨૫ ક્યા સૂત્રનો ઉપયોગ 'માંગલિક' કાર્યોમાં થાય છે ?

ઉત્તર ૧. નવકાર, ૨. ઉવસગ્ગહરં, ૩. મોટી શાંતિ, ૪. નાની શાંતિ.

પ્ર.૨૬ ક્યા સૂત્રનો ઉપયોગ માત્ર 'એકજ' પ્રતિક્રમણમાં થાય ?

ઉત્તર ૧. સકલતીર્થ, ૨. ભરહેસર, ૩. જગચિંતામણી, ૪. નાની શાંતિ.

પ્ર.૨૭ ક્યા સૂત્રનો ઉપયોગ 'ત્રણ' પ્રતિક્રમણમાં થાય છે ?

ઉત્તર ૧. અતિચાર, ૨. મોટી શાંતિ, ૩. સકલાહર્હત, ૪. અજિતશાંતિ, ૫. પક્ખી સૂત્ર, ૬. સ્નાતસ્યા સ્તુતિ.

પ્ર.૨૮ ક્યા સૂત્ર માત્ર 'ગુરુ' સંબંધી ઉપયોગી થાય ?

ઉત્તર ૧. ઈચ્છાકાર, ૨. અબ્ભુટ્ટીઓ, ૩. જાવંતકવિ, ૪. અઢ્ઢાઈજજેસુ, ૫. પંચિંદિય, ૬. વાંદણા, ૭. ઈચ્છામિખમા, ૮. આયરિય ઉવ., ૯. ભુવનદેવતા સ્તુતિ, ૧૦. ક્ષેત્ર દેવતા સ્તુતિ.

પ્ર.૨૯ ક્યા સૂત્ર બધા મોટા અવાજે સાથે મળીને બોલે છે ?

ઉત્તર ૧. સંસાર દાવા, ૨. આમુલાલો લધૂલી, ૩. સુઅદેવયા, ૪. ખમાસમણ, ૫. નમોહસ્તુવર્ધ, ૬. વરકનક, ૭. નમોહર્હત, ૮. ભગવાનહર્હ.

પ્ર.૩૦ ક્યા સૂત્રમાં અનેક મહાપુરુષોના નામો છે ?

ઉત્તર ૧. ભરહેસર.

પ્ર.૩૧ વર્ષમાં 'દેવસી રાઈ' પ્રતિક્રમણ કેટલા કરાય છે ?

ઉત્તર દેવસિ-૩૩૫-(૩૬૦) રાઈ-૩૬૦.

પ્ર.૩૨ વર્ષમાં 'માંગલિક' પ્રતિક્રમણ કેટલા કરાય છે ?

ઉત્તર ૨૫.

પ્ર.૩૩ વર્ષમાં પક્ષ્મી ચઉમાસી-સંવત્સરી કેટલા કરાય છે ?

ઉત્તર પક્ષ્મી - ૨૧. ચઉમાસી - ૩. સંવત્સરી - ૧.

પ્ર.૩૪ મોટા સૂત્ર આવડતા ન હોય તો તેના સ્થાને બીજા સૂત્ર બોલાય ?

ઉત્તર ૧. અતિચાર - વંદિતુ, ૨. વંદિતુ - ૫૦ નવકાર, ૩. નાણાંમિ - ૮ નવકાર, ૪. લોગસ - ૪ નવકાર, ૫. પક્ષ્મીસૂત્ર - વંદિતુ (શ્રાવકના માટે), ૬. તપચિંતન - ૧૬ નવકાર.

પ્ર.૩૫ ક્યા સૂત્રોમાં '૧૨ આગારો'નું વર્ણન આવે છે ?

ઉત્તર અમૃત્ય.

પ્ર.૩૬ ક્યા સૂત્રથી '૧૩ માંગણી' ભ. પાસે થાય છે ?

ઉત્તર જયવીયરાય સૂત્ર.

પ્ર.૩૭ ક્યા સૂત્રમાં ૧૨ વ્રતોનો અધિકાર સંક્ષિપ્ત-વિસ્તૃતમાં આવે છે ?

ઉત્તર ૧. અતિચાર, ૨. વંદિતુ (સંક્ષિપ્તમાં)

પ્ર.૩૮ ક્યા સૂત્રમાં ૧૬ વિદ્યાદેવીના નામો આવે છે ?

ઉત્તર ૧. સંતિકરં, ૨. મોટી શાંતિ.

પ્ર.૩૯ ક્યા સૂત્રમાં ૧૮ પાપસ્થાનકના નામો આવે છે ?

ઉત્તર ૧. અઢાર પાપસ્થાનક, ૨. અતિચાર, ૩. સંથારાપોરિસિ.

પ્ર.૪૦ ક્યા સૂત્રમાં ૧૯ પ્રકારની વિરાધનાની ક્ષમા મંગાય છે ?

ઉત્તર ૧. ઈચ્છામિઠામિ.

પ્ર.૪૧ ક્યા સૂત્રમાં સાધુના ૩૬ ગુણની ટૂંક વિચારણા છે ?

ઉત્તર પંચિંદિય.

પ્ર.૪૨ ક્યા સૂત્રમાં ૫. (૩૬) આચારની વિગત આવે છે ?

ઉત્તર નાણાંમિસૂત્ર.

પ્ર.૪૩ ક્યા સૂત્રમાં ૨૪ તીર્થ. ના યક્ષયક્ષીણીના નામો છે ?

ઉત્તર સંતિકરં.

પ્ર.૪૪ ક્યા સૂત્રમાં તીર્થ. ના યક્ષયક્ષીણીના નામો છે ?

ઉત્તર નમુત્યુણં (શકસ્તવ).

પ્ર.૪૫ ક્યા સૂત્રથી ૬ (૮) કોટી (પદ્ધતિ)ના પચ્ચક્રખાણ થાય ?

ઉત્તર ૧. કરેમિભંતે, ૨. પોસહ સૂત્ર, ૩. દીક્ષા અવસરે સાધુ મ. લકોટીના પચ્ચક્રખાણ (પ્રતિજ્ઞા) લે.

પ્ર.૪૬ ક્યા સૂત્રથી ૮ (૪) પહોર સુધીના વિરતીના પચ્ચ થાય ?

ઉત્તર કરેમિ ભંતે પોસહં

પ્ર.૪૭ ક્યા સૂત્રમાં ૧૮, ૨૪, ૧૨૦ ભાંગાની સંક્ષિપ્ત વાત છે ?

ઉત્તર ઈરિયાવહીયં.

પ્ર.૪૮ ક્યા સૂત્રથી ૧૮ હજાર શીલાંગના ધારક મુનિને વંદના થાય ?

ઉત્તર ૧. અઠ્ઠાઈજજે, ૨. સકલતીર્થ.

પ્ર.૪૯ ક્યા સૂત્રમાં ૮૪ લાખ જીવયોનીની વિચારણા છે ?

ઉત્તર સાત લાખ.

પ્ર.૫૦ ક્યા સૂત્રમાં ૪ મંગલ, લોકમાં ઉત્તમ, શરણરૂપના નામો છે ?

ઉત્તર સંથાર પોરિસી.

પ્ર.૫૧ ક્યા સૂત્રને 'શાશ્વતુ સૂત્ર' કહેવાય (કહી શકાય) છે ?

ઉત્તર ૧. નવકાર, ૨. નમુત્યુણં, ૩. કરેમિ ભંતે

પ્ર.૫૨ ક્યા સૂત્રની રચના કરવાથી ગુરૂએ શિષ્યને પ્રાયશ્ચિત આપ્યું ?

ઉત્તર નમોડર્હત સૂત્ર.

પ્ર.૫૩ ક્યા સૂત્રની રચના રાજા (સંઘ)ની વિનંતીના કારણે થઈ ?

ઉત્તર ૧. ઉવસગ્ગહરં, ૨. નાની શાંતિ, ૩. ભક્તામર.

પ્ર.૫૪ ક્યા સૂત્રમાં એકપણ જોડાક્ષર આવતું નથી ?

ઉત્તર ૧. સંસાર દાવા, ૨. અજીત શાંતિ-ગાથા ૩૭.

પ્ર.૫૫ ક્યા સૂત્રની એક ગાથામાં જ 'લ'ની બારાખડીના ૧૫ અક્ષરો છે ?

ઉત્તર સંસાર દાવા-ગાથા ૪.

પ્ર.૫૬ ક્યા સૂત્રની એક ગાથામાં 'કુરુ કુરુ' શબ્દ ૫ વખત આવે છે ?

ઉત્તર ૧. નાની શાંતિ ગાથા - ૧૩. ૨. અથ રક્ષ રક્ષ.

પ્ર.૫૭ ક્યા સૂત્રની એક ગાથામાં ૧૪ ભગવતી ગુણવતી.

ઉત્તર નાની શાંતિ. ગાથા ૧૪ ભગવતી ગુણવતી.

પ્ર.૫૮ ક્યા સૂત્રની રચના અનેક રાગમાં કરવામાં આવી છે ?

ઉત્તર ૧. અજીત શાંતિ, ૨. સંસાર દાવા સ્તૂતિ, ૩. સ્નાતસ્યા સ્તૂતિ.

પ્ર.૫૯ ક્યા સૂત્રનું સ્મરણ ઈન્દ્ર મહારાજા ઈન્દ્ર સભામાં યોગમુદ્રામાં કરે છે ?

ઉત્તર ૧. નમુત્યુણંસૂત્ર.

પ્ર.૬૦ ક્યા સૂત્રનો ઉપયોગ 'નવકાર વાળી' ગણતાં થાય છે ?

ઉત્તર ૧. નવકાર, ૨. લોગસ્સ, ૩. ઉવસગ્ગહરં.

પ્ર.૬૧ ક્યા સૂત્રમાં શ્રાવકના ઉદ્ધ સદાચાર બતાડ્યા છે ?

ઉત્તર મન્હજ્જણાણં.

પ્ર.૬૨ ક્યા સૂત્રનો સંપૂર્ણ ઉપયોગ ક્રિયામાં ખાસ થાય છે ?

ઉત્તર ૧. જય વિયરાય, ૨. લોગસ્સ (કાઉસગ્ગમાં)

પ્ર.૬૩ ક્યા સૂત્રનો ઉપયોગ પ્રતિક્રમણમાં થોડા અંતરે ચાર વિભાગમાં થાય છે ?

ઉત્તર ૧. કલ્લાણકંદં, ૨. સંસારદાવા, ૩. સ્નાતસ્થા, ૪. ભગવાનહં.

પ્ર.૬૪ ક્યા સૂત્રથી ફીટ્ટાવંદન, થોભવંદન, દ્વાદશાવર્તવંદન થાય ?

ઉત્તર ૧. ઈચ્છામિ ખમાસમણો, ૨. ઈચ્છાકાર, ૩. અબ્ભુક્કિઓ.

પ્ર.૬૫ પાંચ પ્રતિ.માં નાનામાં નાનું સૂત્ર અને મોટામાં મોટું સૂત્ર ક્યું ?

ઉત્તર નાનું સૂત્ર - ૧. ભગવાનહં, ૨. નમોહરંત.

મોટું સૂત્ર - ૧ અતિચાર. ૨. (પક્ખીસૂત્ર)

પ્ર.૬૬ પાંચ પ્રતિ.ની ક્રિયામાં ઓછામાં ઓછો અને વધુમાં વધુ કાઉસગ્ગ કેટલા શ્વાસોશ્વાસનો હોઈ શકે ?

ઉત્તર ૧. ઓછામાં ઓછા ૮ શ્વાસોશ્વાસ પાંચે પ્રતિક્રમણમાં.

૨. વધુમાં વધુ ૧૦૦૮ શ્વાસોશ્વાસ સંવત્સરી પ્રતિક્રમણમાં.

પ્ર.૬૭ કઈ મુદ્રામાં ક્યા સૂત્રો બોલાય છે ?

ઉત્તર ★ પંચિંદિય સૂત્ર - સ્થાપના મુદ્રા.

★ ખમાસમણં - પંચાંગ પ્રણિપાત.

★ ચૈત્યવંદન, નમુત્થુણં, સકલાહરંત્ = યોગમુદ્રા.

★ જયવીયરાય, આયરિય, જાવંત, જાવંતિ = મુક્તાસુકિત.

★ લોગસ્સ, નાણમ્મી, નવકાર = કાઉસગ્ગ મુદ્રા.

★ નવકાર-સ્થાપન-ઉત્થાપન વિગેરે અનેક મુદ્રા.

★ વાંદણા - યથાજાત મુદ્રા.

★ પ્રતિક્રમણ ઠાવવાનું - યમુર મુદ્રા.

★ વંદિતુ - વીરાસન મુદ્રા. (ધનુષ્ય મુદ્રા)

★ અરિહંત ચેઈ = જિનમુદ્રા.

પ્ર.૬૮ છ આવશ્યક ખાસ ઉપયોગી થાય તેવા ૧-૧ સૂત્ર બતાડો ?

ઉત્તર ૧. સામાયિક - કરેમિભંતે, ૨. ચઉવિસત્થો - ચૈત્યવંદન, ૩. વંદન - વાંદણા, ૪. પ્રતિક્રમણ - ઈચ્છામિ

ઠામિ. વંદિતુ, ૫. કાઉસગ્ગ. - સુખદેવયા કરેમિ. જ્ઞા.દ.ચા. આચારના.

૬. પચ્ચક્રખાણ- પચ્ચક્રખાણ (નવકારશી ચઉવિહાર વિગેરે)

પ્ર.૬૯ જે સૂત્રમાં જ્ઞાનના ઉપકરણના અને આચારના નામ છે તે લખો ?

ઉત્તર ૧. અતિચાર, ૨. નાણંમિ.

પ્ર.૭૦ કયા સૂત્રથી શ્રુતજ્ઞાનને વંદન, શ્રુત દેવીનું સ્મરણ થાય છે ?

ઉત્તર ૧. પુક્રખરવર, ૨. કમલદલ, ૩. સુખદેવયા, ૪. વૈયાવચ્ચગરાણં.

પ્ર.૭૧ કયા સૂત્રના નામને છેલ્લે 'સ્તવ' શબ્દ આવે છે ?

ઉત્તર ૧. નામસ્તવ, ૨. શકસ્તવ, ૩. શ્રુતસ્તવ, ૪. સિદ્ધસ્તવ, ૫. ચૈત્યસ્તવ.

પ્ર.૭૨ કયા સૂત્રથી સિદ્ધ ભગવંતોની સ્તુતિ થાય છે ?

ઉત્તર સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં.

પ્ર.૭૩ કયા સૂત્રથી ક્ષેત્ર દેવતાને યાદ કરાય છે ?

ઉત્તર ૧. યસ્યા ક્ષેત્ર, ૨. જીસેખિત્તે.

પ્ર.૭૪ કયા સૂત્રને બોલતા (વિધિ કરતા) મુનિ કેવળી થયા ?

ઉત્તર ઈરિયવહિયં સૂત્ર.

પ્ર.૭૫ કયા સૂત્રમાં હાથી, સિંહ, કમળ, દિપક સાથે ભગવાનની સરખામણી કરાય છે ?

ઉત્તર નમુત્યુણં.

પ્ર.૭૬ કયા વ્રતને સ્વીકારવાથી શ્રાવધ સાધુ જેવો બને ?

ઉત્તર ૧. પૌષધ, ૨. સામાયિક.

પ્ર.૭૭ કયા કારણ (ક્રિયા)થી ત્રણ નરકના દલિયા ઓછા થયા ?

ઉત્તર ૧૮,૦૦૦ સાધુને ભાવથી વંદના કરવાથી.

પ્ર.૭૮ ક્યું સૂત્ર કળશ કરતાં બોલવામાં આવે છે ?

ઉત્તર ૧. મોટી શાંતિ, ૨. નવકાર, ૩. ઉવસગ્ગહરં.

પ્ર.૭૯ કયા સૂત્રથી ર/લીટી બોલતાં (વિધિ વખતે) માથા પર પાણીના છાંટણા કરાય છે ?

ઉત્તર મોટી શાંતિ.

પ્ર.૮૦ કયા સૂત્રોના પાઠો સાધુ મહારાજ પ્રતિક્રમણમાં સુધારીને બોલે છે ?

ઉત્તર ૧. કરેમિ ભંતે, ૨. ઈચ્છામિ ઠામિ.

પ્ર.૮૧ કયા સૂત્રોના પાઠો સમય જોઈને સુધારી બોલાય છે ?

ઉત્તર ૧. ઈચ્છકાર, ૨. અબ્ભુદ્ધિઓ, ૩. વંદિતુ, ૪. અતિચાર, ૫. વાંદણા,

૬. ઈચ્છામિઠામિ, ૭. પ્રતિક્રમણ ઠાઉં?

પ્ર.૮૨ 'જંકિંચી' શબ્દથી શરૂ થતાં પદો લખો ?

ઉત્તર ૧. જંકિંચિં નામ તિત્થં, ૨. જંકિંચિ આપત્તિઅં, ૩. જંકિંચિં મજ્જવિણય.

પ્ર.૮૩ 'નમો' શબ્દથી શરૂ થતાં પદો લખો ?

ઉત્તર ૧. નમો અરિહંતાણં, ૨. નમો સિદ્ધાણં, ૩. નમો આયરિયાણં, ૪. નમો ઉવજ્ઞાયણં, ૫. નમો લોએ સવ્વસાહૂણં, ૬. નમો જ્ઞણાણં, ૭. નમોહર્હત, ૮. નમો સયા સવ્વ. ૯. નમોહસ્તુ, ૧૦. નમો નમઃ શાન્તિનાથાય. ૧૧. નમો નમો હ્રીં હ્રીં. ૧૨. નમો નમો ભગવતેહર્હતે, ૧૩. નમો નમઃ શાંતયે તસ્મૈ, ૧૪. નમો ખમાસમણાણં.

પ્ર.૮૪ 'ઈ' શબ્દથી શરૂ થતા સૂત્રના નામો લખો ?

ઉત્તર ૧. ઈચ્છામિ, ૨. ઈચ્છાકાર, ૩. ઈચ્છાકારેણ સંદિસહભગ. ઈરિયા. ૪. ઈચ્છાકારેણ સં.ભ. અભ્ભુદ્ધિઓ.

૫. ઈ.સં.ભ. ચૈત્યવંદન, ૬. ઈચ્છામિ ઠામી.

પ્ર.૮૫ ઉપધાનમાં ક્યા સૂત્રની તપ-સહિત વાચના અનુજ્ઞા લેવાય ?

ઉત્તર ૧. નવકાર, ૨. લોગસ્સ, ૩. પુકૂખરવર, ૪. નમુત્યુણં, ૫. સિદ્ધાણં, ૬. ઈરિયાવહિયં, ૭. તસ્સઉત્તરી ૮. અન્નત્થ, ૯. અરિહંત ચેઉઆણં.

પ્ર.૮૬ કાઉસગ્ગ પૂર્ણ થયો તે બીજાને ખબર કેમ પડે ?

ઉત્તર નમો અરિહંતાણં મોટેથી બોલવાથી.

પ્ર.૮૭ ક્યા પ્રતિ.ના એક જ કાઉ.માં ક્યા બે સૂત્રનું સ્મરણ થાય છે ?

ઉત્તર સંવત્સરીના પ્રતિ.માં ૪૦ લોગ્ગસ્સ અને ૧ નવકાર બોલાય છે.

પ્ર.૮૮ કાઉસગ્ગમાં ક્યારે સૂત્ર સંપૂર્ણ, અપૂર્ણ અને થોડું ઓછું સ્મરણ કરવાનું હોય છે ?

ઉત્તર ૧. સંપૂર્ણ-શાંતિના કાઉમાં, ૨. અપૂર્ણ-સાગરવર ગંભીરા - કુસુમિણ સ્વપ્ર ૩. ઓછું (અપૂર્ણ) - ચંદેસુ નિમ્મલયા - વિધિના કાઉસગ્ગમાં.

પ્ર.૮૯ ક્યા પ્રતિ.માં પચ્ચકખાણ આવશ્યકની મુહપત્તિનું બે વખત પરિલેહણ થાય છે ?

ઉત્તર ૧. પકૂખી, ૨. ચોમાસી, ૩. સંવત્સરી, ૪. દેવસી.

પ્ર.૯૦ માત્ર મુહપત્તિનું પરિલેહણ કરી ક્યા પ્રતિક્રમણનો પ્રારંભ થાય ?

ઉત્તર ૧. પકૂખી, ૨. ચોમાસી, ૩. સંવત્સરી.

પ્ર.૯૧ પ્રતિ.માં ચાલુ ક્રિયા (સૂત્ર) ફરી ક્યા કારણે કરવી પડે ?

ઉત્તર ૧. છીંક આવવાથી, ૨. આડ પડવાથી.

પ્ર.૯૨ વર્ષમાં ક્યાં ૬ સળંગ દિવસોમાં પાંચમાંથી ક્યા ચાર (પાંચ) પ્રતિક્રમણ સંઘ કરે છે ?

ઉત્તર દિવસ-શ્રાવણ વદિ ૧૪ થી. ભાદરવા સુદ-૪ પ્રતિક્રમણ-ચોમાસી પ્રતિક્રમણ છોડી- બાકીના-૪ રૂ માંગલિક.

પ્ર.૯૩ સાધુ-સાધ્વીજી માંગલિક પ્રતિ. ક્યારે કરે ?

ઉત્તર ૧. પકૂખી-ચોમાસી-સંવત્સરીના આગલા દિવસે. ૨. વિહાર કરેલો હોય તે દિવસે.

પ્ર.૯૪ સાધુ-સાધ્વી હોવા છતાં માત્ર શ્રાવકો જ પ્રતિક્રમણમાં કઈ ક્રિયા ક્યું સૂત્ર બોલી કરે ?

ઉત્તર ૧. સામાયિક લેવા પારવાની વિધિ. ૨. અઠ્ઠાઈજજેસુ સૂત્ર દ્વારા વંદનાની ક્રિયા.

પ્ર.૯૫ પાંચ પ્રતિ.માં આવતા થોયના-૩ જોડા ક્યા બે પ્રતિ.માં માત્ર ૧૨ કલાકમાં બોલાય ?

ઉત્તર થોય-૧, કલ્લાણકંદ, ૨. સંસારદાવા, ૩. સ્નાતસ્યા. પ્રતિક્રમણ-રાઈ, ૨.પક્ષ્મી-ચઉમાસી-સંવત્સરી.

પ્ર.૯૬ ક્યા બબ્બે સૂત્રનું છેલ્લું પદ એક છે, પણ અર્થ - પ્રવૃત્તિ જુદી છે ?

ઉત્તર ૧. સૂત્ર - અભ્મુઢિઓ	પદ - તસ્સમિચ્છામિદુક્કં પ્રવૃત્તિ	- ક્ષમાપના
૨. સૂત્ર - ઈરિયાવહિયં	પદ - તસ્સમિચ્છામિદુક્કં પ્રવૃત્તિ	- પાપની આલોચના
૩. સૂત્ર - ઈચ્છામિઠામિ	પદ - તસ્સમિચ્છામિદુક્કં પ્રવૃત્તિ	- પાપની આલોચના
૪. સૂત્ર - સવ્વસવિ	પદ - તસ્સમિચ્છામિદુક્કં પ્રવૃત્તિ	- પાપની આલોચના
૫. સૂત્ર - કરેમિભંતે	પદ - અપ્પાણં વોસિરામિ પ્રવૃત્તિ	- પ્રતિજ્ઞા પ્રારંભ
૬. સૂત્ર - અન્નત્થ	પદ - અપ્પાણં વોસિરામિ પ્રવૃત્તિ	- કાઉસગ્ગ પ્રારંભ
૭. સૂત્ર - વાંદણા	પદ - અપ્પાણં વોસિરામિ પ્રવૃત્તિ	- અવિનયની ક્ષમા

પ્ર.૯૭ ક્યા સૂત્રની છેલ્લી ગાથા એક સરખી છે ?

ઉત્તર ૧૧. જય વિયરાય, ૨. લઘુ શાંતિ, ૩. મોટી શાંતિ.

પ્ર.૯૮ સાધુ મ. પ્રતિક્રમણમાં શ્રાવકોથી જુદા ક્યા સૂત્રો બોલે છે ?

ઉત્તર ૧. વંદિત્તુ - પગામસજ્ઞાય, ૨. નાણંમિ - સયણા સણન્નપાણે, ૩. સાત લાખ - ઠાણેકમણે
૪. અચિતાર - પક્ષ્મી અતિચાર, ૫. પક્ષ્મી સૂત્ર, ૬. ખામણા (નવકાર) = ચાર ખામણાના પાઠ.

પ્ર.૯૯ ક્યા સૂત્રની એક ગાથામાં સંસ્કૃતની આઠે વિભક્તિનો પ્રયોગ છે ?

ઉત્તર સૂત્ર - સકલાહર્હત ગાથા - વીર સર્વ.

પ્ર.૧૦૦ થોય - સ્તવન - સૂત્ર રાગ - (ચાલ) કાઢ્યા વિના ઉતાવળે ક્યારે બોલાય ?

ઉત્તર સાધુ-સાધ્વીના કાળ ધર્મના સમાચાર આવ્યા વિના દેવ વંદન કરતી વખતે.

પ્ર.૧૦૧ સત્તર ભેદી પૂજાનો દંડ ક્યા કારણે પ્રતિક્રમણ કરનારને થાય ?

ઉત્તર ઈંક આવવાથી. (ચોમાસી - સંવત્સરી આદિ પ્રતિક્રમણમાં)

પ્ર.૧૦૨ રાત્રી પોષાતી પ્રતિક્રમણ પૂર્વે ખાસ કઈ ક્રિયા કરે છે ?

ઉત્તર માંડલા, (ચારે દિશામાં જવાની મર્યાદા બાંધવા).

પ્ર.૧૦૩ પ્રતિક્રમણમાં પોષાતિ જરૂરી શબ્દ અથવા સૂત્ર ક્યા સુધારીને બોલે ?

ઉત્તર સૂત્ર ૧. કરેમિ ભંતે શબ્દ જાવ પોસહં.

૨. સાત લાખ, અઠાર પાપના બદલે ગમણા ગમણે.

પ્ર.૧૦૪ રાત્રી પોષાતિ પ્રતિક્રમણ બાદ કઈ ક્રિયા કરે છે ?

ઉત્તર સંથારા પોરિસિ, ભણાવવાની.

પ્ર.૧૦૫ પાંચ પ્રતિક્રમણના સૂત્ર દ્વારા કઈ કઈ ધાર્મિક ક્રિયાઓ થાય ?

ઉત્તર	૧. સામાયિક લેવાનું	૨. રાત્રી પ્રતિક્રમણ	૩. ચૈત્યવંદન
	૪. દેવવંદન	૫. ગુરુ વંદન	૬. પૌષધ
	૭. દેવસી પ્રતિક્રમણ	૮. ચોમાસી પ્રતિક્રમણ	૯. પકૂખી પ્રતિક્રમણ
	૧૦. સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ	૧૧. સંથારા પોરિસી	૧૨. ઉપધાન
	૧૩. પચ્ચકખાણ પારવાનું	૧૪. સામાયિક પારવાનું	૧૫. પડીલેહણ
	૧૬. દ્વાદશાવર્ત	૧૭. રાઈમુહપત્તિ	૧૮. માંડલા
	૧૯. ગમણા ગમણે	૨૦. સજ્ઝાય	૨૧. શાંતિકળશ

પ્ર.૧૦૬ કોઈપણ ૧૦ સૂત્ર અને તેના રચયિતાના નામ આપો ?

ઉત્તર	૧. જગ ચિંતામણિ	- શ્રી ગૌતમ સ્વામીજી
	૨. સકલાડર્હત્	- શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યજી
	૩. ભક્તામણ, નમિઉણ	- શ્રી માનતુંગસૂરિજી
	૪. ઉવસઝહરં	- શ્રી ભદ્રબાહુસૂરિજી
	૫. નમોડર્હત/કલ્યાણ મંદિર	- શ્રી સિદ્ધસેન દિવાકર સૂરિજી
	૬. લઘુશાંતિ	- શ્રી માનદેવસૂરિજી
	૭. સંસાર દાવા	- શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી
	૮. સકલ તીર્થ	- શ્રી જવવિજયજી
	૯. અજીતશાંતિ	- શ્રી નંદીષેણમુનિ
	૧૦. સંતિકરં	- શ્રી મુનિ સુંદરસૂરિજી

પ્ર.૧૦૭ ક્યા સૂત્રના ક્યા અક્ષર છોડીને, સુધારીને, સમય જોઈને બોલાય છે ?

ઉત્તર ૧. વાંદણા 'આવસ્સિયાએ (બીજીવાર) ૨. ઈચ્છકાર સુહરાઈ (સુહદેવસિ)
૩. અબ્ભુદ્ધિ દેવસિઅં (રાઈયં) ૪. રાઈઆદિ પ્રતિક્રમણાં જરૂરી સ્થળે રાઈઅં.

પ્ર.૧૦૮ સાધુ અને પોસાતીને ધન્યવાદ પ્રતિક્રમણમાં શ્રાવકો ક્યા શબ્દથી આપે ?

ઉત્તર સાધુ-ધન્ય મુનિરાજ (પકૂખી અતિયારમાં તથા ઠાણક્રમણે સૂત્ર પછી)
પોસાતી - ધન્ય પોસાતી. (ગમણા ગમણે સૂત્ર બોલ્યા પછી)

પ્ર.૧૦૯ ક્યા સૂત્ર પંચ પ્રતિક્રમણની વિધિમાં બોલાતા નથી ?

ઉત્તર પંચિદિય સંથારા પોરિસી, સાગરચંદો, સામાઈય વયમુત્તો, મન્હ જિણાણં.

પ્ર.૧૧૦ ઠાવ્યા વગર ક્યા ક્યા પ્રતિક્રમણ થાય છે ?

ઉત્તર પકૂખી, ચઉમાસી, સંવત્સરી.

પ્ર.૧૧૧ ક્યા પ્રતિક્રમણમાં ક્યા સૂત્રનો શબ્દ (અક્ષર) સુધારી બોલાય છે ?

ઉત્તર ચઉંમાસી પ્રતિક્રમણમાં વાંદણા સૂત્રનો 'વઈકંતો' શબ્દ.

પ્ર.૧૧૨ છ આવશ્યક વિનાની મુહપત્તિનું પડિલેહણ પ્રતિક્રમણમાં ક્યારે થાય ?

ઉત્તર પક્ષી પ્રતિક્રમણ, ચોમાસી, સંવત્સરી, સામાયિક લેવાની, પારવાની વિધિમાં.

પ્ર.૧૧૩ પ્રતિક્રમણ રઠ્ઠરઠ્ઠ=૬ વાંદણા એક સાથે ક્રમશઃ ક્યારે બોલાય છે ?

ઉત્તર પક્ષી, ચોમાસી, સંવત્સરી, પ્રતિક્રમણ સમાપ્ત થાય ત્યારે ક્રમશઃ ખામણા ખામ્યા પછી અને દેવસિ પ્રતિક્રમણના ખામણા વખતે બોલાય છે ?

પ્ર.૧૧૪ પંચ પ્રતિક્રમણમાં ક્યું સૂત્ર સાધુ/શ્રાવક થોડું સાંભળે/થોડું બોલે છે ?

ઉત્તર સંસાર દાવા, ૨. નમોડસ્તુ, ૩. અતિયાર.

પ્ર.૧૧૫ છ આવશ્યકમાં ક્યા ક્યા આવશ્યકનો પ્રારંભ 'મુહપત્તિ'ની પડિલેહણથી થાય છે ?

ઉત્તર ૧. સામાયિક, ૨. વંદણ, ૩. પચ્ચકખાણ.

પ્ર.૧૧૬ ૨૨ ભગવાનના સાધુ પ્રતિક્રમણ ક્યારે કરે ?

ઉત્તર જે સમયે દોષ લાગ્યો હોય તે સમયે.

પ્ર.૧૧૭ પ્રતિક્રમણમાં પૂ.સાધુ મ. ક્યા સૂત્ર શ્રાવક બોલે તો સાંભળે (આદેશ આપે)

ઉત્તર થોય, સ્તવન, સંતિકરં, અજિતશાંતિ, મોટી શાંતિ, નાની શાંતિ.

પ્ર.૧૧૮ 'ઈચ્છાકાર' સૂત્ર ક્યા પ્રતિક્રમણમાં બોલાય છે ?

ઉત્તર રાઈ પ્રતિક્રમણમાં.

વનસ્પતિમાં જીવસિદ્ધિ :

- ★ શબ્દગ્રહણ શક્તિ-કંદલ, કુંડલ, વગેરે વનસ્પતિ મેઘ ગર્જનાથી, નવપલ્લવિત થાય છે.
- ★ રૂપ-વેલાઓ લતાઓ આશ્રય તરફ ફરીને વધે છે.
- ★ ગંધ - કેટલીક વનસ્પતિ ધૂપના સુગંધથી વધુ છે.
- ★ રસ - શેરડી વિ. જમીનમાંથી મીઠો રસ ચૂસે છે.
- ★ સ્પર્શ - લજ્જાળુ વિ. વનસ્પતિ સ્પર્શથી સંકોચાઈ જાય છે.

વનસ્પતિમાં ૧૬ લાગણીના દર્શન

- ★ નિદ્રા - પુંઆલ, આંબલી, કમલ વિ. અમુક વખતે સંકોચાય ખીલે.
- ★ રાગ - અશોક, બકુલ, ફણસ વિ. ઝંકાર, ઝાંઝર સહિત સ્ત્રીના પગના પ્રહારથી ફળે છે.
- ★ હર્ષ - કેટલીક વનસ્પતિ અકાળે ખીલી ઉઠે છે.
- ★ લોભ - ધોળો આંકડો, ખાખરા બિલીવૃક્ષ વિ.ના મૂળ જમીન ઉપર નિધાન હોય ત્યાં ફેલાય છે.
- ★ લજ્જા - વેલમાં લજ્જાળુંપણું દેખાય છે.

- ★ ભય - એજ વેલમાં ભય-ડર દેખાય છે.
- ★ મૈથુન - પપૈયામાં નર-માદા હોય છે. નરનો પરાગ (સુગંધ) માદાના ફૂલમાં પડે તો જ ફળે.
- ★ ક્રોધ - ક્રોધનનું વૃક્ષ હુંકાર અવાજ કરે છે.
- ★ માન - રૂદંતી વેલામાંથી પાણીના ટીંપા ઝરે વે તેથી સોનાની સિદ્ધિ થાય છે.
- ★ માયા - વેલાઓ પોતાના ફળને પાંદડાથી ઢાંકે છે.
- ★ આહાર - પાણી, ખાતર વિ. મળે તો વધે છે. અન્યથા સુકાઈ જાય છે.
- ★ જન્મ - જમીનમાં વાવવાથી જ ઉગે છે, જન્મે છે.
- ★ વૃદ્ધિ - અંકુર, ડાળ, પાંદડા, વૃક્ષ વિ. થાય છે.
- ★ મરણ - હિમ, અતિવૃષ્ટિ, વિ. આઘાતથી મરણ થાય છે, કરમાય છે.
- ★ રોગ - હવા, પાણી, ખોરાક વિ.થી રોગ થાય ઔષધોપચાર કરવાથી મટે છે.
- ★ ઓધ - વેલા ચડવા માટે ઝાડ, વાવ તરફ વળે આશ્રય લે.

દર્શન :

ચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન, અવધિદર્શન, કેવળદર્શન.

જીવના ૨૪ દ્વાર :

શરીર, અવગાહના, સંઘયણ, સંજ્ઞા, સંસ્થાન, કષાય, લેશ્યા, ઈન્દ્રિય, સમુદ્રઘાત, દૃષ્ટિ, દર્શન, જ્ઞાન, અજ્ઞાન, યોગ, ઉપયોગ, ઉપપાત, ચ્યવન, આયુષ્ય, પર્યાપ્તિ, કિમાહાર, ગતિ, અગતિ, વેદ.

શિષ્યની માગણી :

૧. નંદિસૂત્ર સંભળાવોજી	૨. મમ મુંડાવેહ
૩. મમ પવ્વાવેહ	૪. મમ વેસં સમપ્પેહ
૫. આલાપક ઉચ્ચરાવોજી	૬. મમ નામ ઠવણં કરે
૭. ઈ.ભ.પ. પચ્ય. આ.દેશોજી	૮. હિતશિક્ષા પ્રસાદ કરાવોજી.

જ્ઞાનના આચાર : ૮

- ★ કાલે = ભણવાના કાળે ભણવું, અકાળે ન ભણવું
- ★ વિનયે = વિનયપૂર્વક ભણવું.
- ★ બહુમાન = બહુમાનપૂર્વક ભણવું.
- ★ ઉપહાણે = ઉપધાનાદિ તપસહિત ભણવું.
- ★ અનિન્હવણે = ભણાવનાર ગુરુને ભૂલવા નહીં.
- ★ વ્યંજન = શુદ્ધ ઉચ્ચારપૂર્વક ભણવું.
- ★ અર્થ = અર્થ જાણીને માણવું.

★ તદુભય = સૂત્ર - અર્થ બંને શુદ્ધ ભણવા.

શ્રાવણના કર્તવ્યો :

દૈનિક કર્તવ્યો - ૧૪ (૧૬)

★ બ્રહ્મ સમયે જાગવું	★ રાઈ પ્રતિક્રમણ	★ દેવદર્શન
★ ગુરુ વંદના	★ ગૃહ વ્યવસ્થા	★ વ્યાખ્યાન શ્રવણ
★ સ્નાન	★ દેવપૂજા	★ ભોજન
★ સુપાત્રેદાન	★ વ્યાપાર શુદ્ધિ	★ સામાયિક
★ દેવસિ પ્રતિક્રમણ	★ સ્વાધ્યાય	★ ધર્મચર્યા
★ વડીલોની ભક્તિ.		

રાત્રિ કર્તવ્ય-૯

★ ધર્મ જાગરણ	★ સુકૃત અનુમોદન	★ દુષ્કૃત્ય નિંદા
★ ચાર શરણ સ્વીકાર	★ અલ્પ નિંદ્રા	★ સાગર અનશન
★ રાત્રી ચિંતન	★ મનોરથ સેવન	★ રાઈ પ્રતિક્રમણ

પર્વ કર્તવ્ય-૯

- ★ પૌષધ ★ ઉપવાસ ★ દાન ★ શીલ ★ તપ ★ ભાવ ★ અહિંસા ★ જયણા ★ પ્રભાવના.

ચાતુર્માસિક કર્તવ્ય-૯

★ નિયમગ્રહણ	★ દેસાવગાસિક	★ સામાયિક
★ અતિથિસંવિભાગ	★ તપશ્ચર્યા	★ અધ્યયન
★ સ્વાધ્યાય	★ જયણા પાલન	★ શાસન પ્રભાવના.

વાર્ષિક કર્તવ્ય-૧૧

★ સંઘપૂજા,	★ સાધર્મિક ભક્તિ	★ યાત્રાયિક
★ સ્નાત્રોત્સવ	★ દેવદ્રવ્યવૃદ્ધિ	★ મહાપૂજા
★ રાત્રી જાગરણ	★ શ્રુતપૂજા	★ ઉદ્યાપન
★ શાસન પ્રભાવના	★ આલોચના	

જીવન કર્તવ્ય - ૧૦ રૂ ૩

★ જિન મંદિર બાંધવું	★ ગૃહમંદિર રાખવું	★ જિનબિમ્બ
ભરાવવું		
★ પ્રતિષ્ઠા કરવી	★ દીક્ષા અપાવવી	★ આગમ લખાવવા
★ પૌષધશાળા બાંધવી	★ સિદ્ધગીરી ચોમાસું	★ ૯૯ યાત્રા

★ છ'રીપાલીત સંઘ
કરવી

★ પદવી અપાવવી

★ પ્રતિમા વહન

★ ઉપધાન કરાવવા.

સમાધિમરણના ૧૦ કર્તવ્ય :

★ અણસણ ચાર આહાર ત્યાગ

★ પાયની આલોચના

★ પાપ વોસરાવવા

★ ભારવ્રત ગ્રહણ

★ દુષ્ટતનિંદા

★ સુકૃતની

અનુમોદના

★ ચાર શરણ

★ જીવમાત્રની સાથે ક્ષમાપના

★ નવકાર સ્મરણ

★ શુદ્ધ ભાવના ભાવવી.

પર્યૂષણના કર્તવ્ય-૫

★ અમારી પ્રવર્તન

★ સાધર્મિક વાત્સલ્ય

★ ક્ષમાપના

★ અઠ્ઠમતપ

★ ચૈત્ય પરિપાટી.

ઉત્તમ ૧૩ (૧૫) ગુણ :

મનુષ્યપણું, ઉત્તમકુળ, સારોવૈભવ, દીર્ઘ આયુષ્ય, નિરોગી શરીર, સારો મિત્ર, સદ્બુદ્ધિ, ધર્મપરાયણ સ્ત્રી, પ્રભુભક્તિ, જ્ઞાન પ્રાપ્તિ, વિનયી, ઈન્દ્રિયજય, દાનપ્રીતિ, વિ. વિચાર.

શ્રાવકની પડિમા-૧૧ :

૧. સમ્યક્ત્વ દર્શન પડિમા - એક મહિનો ધર્મમાં દૃઢશ્રદ્ધા રૂચી, સમ્યક્ત્વ-સમકિતના દોષોનો ત્યાગ. ત્રિકાળ પૂજા- એકાસણું - પ્રતિ. વિ.
૨. વ્રત પડિમા - બે મહિના સુધી દર્શન પડિમા સહિત ૧૨ વ્રતોનું પાલન ત્રિકાળ પૂજા, એકાસણું, પ્રતિ. વિ.
૩. સામાયિક પડિમા - પ્રથમ બે પડિમા સહિત ત્રણ મહિના સુધી દેશાવગાસિક વ્રતનું પાલન.
૪. પૌષધ પડિમા - પ્રથમ ત્રણ ઉપરાંત ચાર મહિના (પાંચ-દશ તિથી) પૌષધવ્રત પાલન.
૫. કાયોત્સર્ગ પડિમા - પ્રથમ ચાર ઉપરાંત પાંચ મહિના સુધી ધ્યાન સંપૂર્ણ રાત્રી વધારેમાં વધારે કરવું. તથા ૧. સ્નાન ન કરવું. ૨. રાત્રી ભોજન ત્યાગ. ૩. ધોતિયાનો કછોટો ન બાંધવો. ૪. બ્રહ્મચર્ય પાલન. ૫. રાત્રુ મર્યાદામાં પ્રમાદ કરે.
૬. બ્રહ્મચર્ય પડિમા - પ્રથમ પાંચ સહિત છ મહિના સુધી મન, વચન, કાયાથી બ્રહ્મચર્યનું શુદ્ધ પાલન. આભૂષણ, શરીરશ્રૃંગારાદિ ત્યાગ.
૭. સચિતાહાર વર્જન પડિમા - પ્રથમ છ સહિત સાત મહિના સુધી સચિત્ત દ્રવ્યનો ત્યાગ.

૮. આરંભ વર્જન પડિમા - પ્રથમ સાત પડિમા ઉપરાંત આઠ મહિના સુધી આરંભ સમારંભ પોતે ન કરવા (કરાવવાની છૂટ-જયણા)
૯. મહારંભ ત્યાગ પડિમા - આઠ પડિમા સહિત નવ મહિના સુધી આરંભ-સમારંભ કરવા-કરાવવા નહિ.
૧૦. પ્રેષ્યારંભ પડિમા - નવ પડિમા ઉપરાંત દશ મહિના સુધી પોતાના નિમિત્તે બનાવેલ ભોજન ત્યાગ. માથે મુંડન કરાવવું. સંસાર સંબંધી જવાબ હા-ના આપવામાં ઉપયોગ.
૧૧. શ્રમણ ભૂત પડિમા - દશ પડિમા સાથે સ્વજન સંબંધ ત્યજી ૧૧ મહિના સુધી સાધુના જેવું જીવન ગાળવું. ભીક્ષા (ગોચરીની જેમ) લાવીને વાપરવી. શ્રમણોપાસક બનવું.

શ્રોતાના ૧૪ ગુણ :

★ વ્યાખ્યાતા ઉપર પ્રેમ-ભક્તિ ★ નિરાભિમાની ★ સાંભળવાની રૂચિવાળા ★ ચપળતા વિનાનો ★ મુમુક્ષુ-કર્મના બંધનથી મૂકાવાની ઈચ્છાવાળો ★ પ્રશ્ન માટે વિવેક રાખનાર ★ બહુશ્રુત (અનુભવી) ★ નિંદ્રા વિનાનો ★ અપ્રમાદી ★ નિર્મળ બુદ્ધિવાળો ★ દાનની રૂચિવાળો ★ વિકથાનો ત્યાગી ★ કૃતજ્ઞ ★ નિંદાનો ત્યાગી.

શ્રોતાઓના પ્રકારો - ૧૪

- ★ માટી જેવા - શ્રવણ કરતાં માટીની જેમ નરમ, ૪ ઘડી પછી કડક.
- ★ ચારણી જેવા - ચારણી કચરો સંગ્રહે તેમ તત્ત્વજ્ઞાનને ફેંકી દેનાર.
- ★ પાડા જેવા - પાણીમાં હોય ત્યારે શાંત, કાળાંતરે બહાર પાગલ. તેમ કથા સાંભળે ત્યારે ધર્મી દુકાન-ઘરમાં અધર્મી.
- ★ પોપટ જેવા - શિખવેલું બોલે, મર્મ જાણે નહિ. આચરે નહિ.
- ★ ઘોડા જેવા - અસવારને સ્વાધીન હોય ત્યાં સુધી સખણો, છૂટો થતાં સ્વતંત્ર.
- ★ બિલાડી જેવા - આંખો બંધ કરી ધ્યાન ધરે, પણ ભક્ષ (ઉંદર) દેખતા જ બગલા ભગતની જેમ તરાપ મારે. સાંભળે પણ જીવનમાં ઉતારે નહિ.
- ★ કાગડા જેવા - નદીમાંનું પાણી ના પીએ, પણ પાણીયારીના ઘડામાંથી પીએ. સમક્તિની સાથે મિથ્યાત્વોની પણ સોબત રાખે.
- ★ મચ્છર જેવા - લોહી તરસ્યા મચ્છર કાન પાસે ગણગણાટ કરે, તેમ ધર્મકથામાં આવે પણ શાંતિ ન રાખે. ચંચળ બને.
- ★ જળો જેવા - બીજાનું લોહી ચૂસે પણ પચાવી ન શકે. અશ્રદ્ધાથી સાંભળે.
- ★ કાણાવાળા ઘડા જેવા - ઘડો ભરવાનાનો પુરુષાર્થ કરે પણ ક્ષણ પછી અધૂરો ધર્મદેશના સાંભળે પણ આચરણમાં કાંઈ નહિ.

- ★ પશુ જેવા - આહાર, નિંદા, મૈથુનનું માત્ર જ્ઞાન. જીવનમાં વિનય, વિવેક, સારા સારના જ્ઞાનનો પ્રભાવ.
- ★ સર્પ જેવા - દૂધ પીએ પણ ઝેર રૂપે જ પરિણમે.
- ★ પથ્થર જેવા - કુણો કરવા અનેક ઘડા ખાલી કરો અનેક મણ લાકડા બાળો પણ અસર કાંઈ નહિ. ધર્મ સ્વીકારે નહિ.
- ★ રાજહંસ જેવા - દૂધ-પાણીના મિશ્રણમાં ચાંચ બોળી દૂધ પી જાય, પાણી ત્યજી દે, સારું ગ્રહણ કરે, ખરાબ ત્યજી દે.

વક્તાના ચૌદ ગુણ :

- ★ વચન શક્તિશાળી હોય
- ★ વિષય લાંબો-ટૂંકો કરી શકનાર
- ★ મધુર બોલનાર
- ★ અવસરનો જાણકાર
- ★ સત્યવાદી
- ★ સંદેહ દૂર કરનાર
- ★ શાસ્ત્રજ્ઞ
- ★ વિવેચક (હાજર જવાબી)
- ★ સંપૂર્ણ શરીરી (વ્યંગમાં ન બોલનાર)
- ★ શ્રોતાને સંતોષનાર
- ★ સભા જીતનાર (કંટ્રોલમાં રાખનાર)
- ★ નિરાભિમાની
- ★ આચાર શુદ્ધ
- ★ નિસ્પૃહી.

પ્રતિક્રમણ શા માટે ? (પડિસિદ્ધાણંકરણે વંદીતુ સૂત્ર)

૧. જેનો શાસ્ત્રોમાં નિષેધ કરવામાં આવ્યો છે, તે કર્યું માટે.
૨. શાસ્ત્રોમાં જે કરવા જેવું કહ્યું તે ન કર્યું માટે.
૩. જિનેશ્વર પ્રરૂપિત તત્ત્વ ઉપર અશ્રદ્ધા કરી માટે.
૪. જિનેશ્વર પ્રરૂપિત તત્ત્વથી વિપરીત પ્રતિપાદન કર્યું માટે.

ભાવ પ્રતિક્રમણ (ક્રિયા) માટે ૮ સૂચના :

૧. તત્ત્વિત - ચિત્તને સૂત્ર-ક્રિયામાં જોડવું.
૨. તન્મય - ચિત્તને સૂત્ર ક્રિયામાં અર્થ-ભાવ ચિંત્વન વાળું કરવું.
૩. તલ્લેશ્ય - સૂત્ર-ક્રિયાની પ્રવૃત્તિમાં મનને તેવા ભાવવાળું બનાવવું.
૪. તદ્ધ્યવસિત - પ્રથમ ત્રણથી યુક્ત આત્માને અનુરૂપ અધ્યવસાયવાળો કરવો.
૫. તત્તીવ્ર અધ્યવસાય - પ્રારંભથી અંત સુધીના પ્રગતિમય આત્મપરિણામ.
૬. તદર્થોપયુક્ત - સૂત્ર-અર્થ-તદ્દુદ્ભય ત્રણેથી યુક્ત લક્ષણવાળા થવું.
૭. તદર્પિતકરણ - મનથી ચિંત્વન-વચનથી સૂત્રોચ્ચાર-કાયાથી મુદ્રા આદીમાં ઉપયોગવાન.
૮. તદ્ભાવના ભાવિત - પૂર્વે કરેલી ભાવ ક્રિયામાં વધુને વધુ શુદ્ધિ-તન્મય થવું.
૯. અન્યત્ર - પ્રતિક્રમણાદિની ક્રિયાથી બહાર મન-વચન-કાયાને લઈ ન જવી.

કાઉસ્સગ્ગ કરવાના કારણો, નિમિત્તો :

- ★ ગમણાગમણથી (ઈર્યાપથિકી ક્રિયા) થયેલ પાપોની શુદ્ધિ માટે.
- ★ પ્રભુને વંદન કરવાના નિમિત્તે. (વંદણ વત્તીયાએ)
- ★ પ્રભુની ચંદનાદિ દ્વારા પૂજા-ભક્તિ કરવા. (પૂજા વત્તીયાએ)

- ★ પ્રભુની આભરણાદિથી સત્કાર કરવા. (સક્કાર વત્તીયાએ)
- ★ પ્રભુનું સ્તવન, વિનયાદિથી સન્માન કરવા. (સમ્માણ વત્તીયાએ)
- ★ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ-લાભ માટે (બોહિલાભ વત્તીયાએ)
- ★ જન્મ મરણાદિ ટાળી મોક્ષ પ્રાપ્તિ માટે (નિરુવસગ્ગ વત્તીયાએ)
- ★ અધિષ્ઠાયાકાદિ દેવોનો સ્મરણ માટે.

આર્ત (દુર્ધ્યાન) ધ્યાનના પ્રકાર :

(આઉર પચ્ચકખાણ, પયન્ના સૂત્રમાં કહેલ આર્ત - રૌદ્રધ્યાનના પ્રકાર)

- અજ્ઞાન ધ્યાન	- અનાચાર ધ્યાન	- કુદર્શન ધ્યાન	- ક્રોધ ધ્યાન
- માન ધ્યાન	- માયા ધ્યાન	- લોભ ધ્યાન	- રાગ ધ્યાન
- અપ્રીતિ ધ્યાન	- મોહ ધ્યાન	- ઈચ્છા ધ્યાન	- મિથ્યા ધ્યાન
- મૂર્ચ્છા ધ્યાન	- શંકા ધ્યાન	- કાંક્ષા ધ્યાન	- ગૃહિ ધ્યાન
- આશા ધ્યાન	- તૃષ્ણા ધ્યાન	- ક્ષુધા ધ્યાન	- પથિ ધ્યાન
- વિષમમાર્ગ ધ્યાન	- નિંદ્રા ધ્યાન	- નિદાન ધ્યાન	- સ્નેહ ધ્યાન
- કામ ધ્યાન	- અપમાન ધ્યાન	- કલહ ધ્યાન	- યુદ્ધ ધ્યાન
- નિયુદ્ધ ધ્યાન	- સંગ ધ્યાન	- સંગ્રહ ધ્યાન	- વ્યવહાર ધ્યાન
- ક્રયવિક્રય ધ્યાન	- અનર્થદંડ ધ્યાન	- આભોગ ધ્યાન	- અનાભોગ ધ્યાન
- ઋણ ધ્યાન	- વૈર ધ્યાન	- વિતર્ક ધ્યાન	- હિંસા ધ્યાન
- હાસ્ય ધ્યાન	- પ્રહાસ ધ્યાન	- પ્રદ્વેષ ધ્યાન	- પુરુષ ધ્યાન
- પરગર્હા ધ્યાન	- પરિગ્રહ ધ્યાન	- પરપરિવાદ ધ્યાન	- પરદૂષણ ધ્યાન
- આરંભ ધ્યાન	- સંરંભ ધ્યાન	- પાપ ધ્યાન	- અધિકરણ ધ્યાન
- અસમાધિ મરણ ધ્યાન	- કર્મોદય પ્રત્યય ધ્યાન	- ઋદ્ધિગારવ ધ્યાન	- રસગારવ ધ્યાન
- સાતાગારવ ધ્યાન	- અવિરહ ધ્યાન	- અમુક્તિ મરણ ધ્યાન	

છ લેશ્યાવાળા જીવોની પરિણતિ-વિચાર

- ★ કૃષ્ણ લેશ્યા
 - ખાતાં, પીતાં, ઉઠતાં, બેસતાં રૌદ્ર સ્વભાવી હોય.
 - નિમિત્તથી કે નિમિત્ત વગર ક્રોધ કરનારો હોય.
 - મત્સર, ઈર્ષ્યા, અદેખાઈ, આદિથી સ્વપર ઘાતક વૃત્તિવાળો હોય.
 - વૈર વિરોધી, મારફાટ આદિથી ઘેરાયેલ હોય.
 - નિર્ધ્વંશ પરિણામી, દયારહિત હોય.

- ★ નીલ લેશ્યા
 - પારકાના કામો કરવામાં પ્રમાદી.
 - કામ, ક્રોધના કારણે મંદ બુદ્ધિવાળો.
 - પરસ્ત્રીમાં નિર્લજ્જ પ્રકારે આસક્ત.
 - પોતાના-પારકાને ઠગનાર. - ભયગ્રસ્ત.
- ★ કાપોતલેશ્યા
 - શોક, સંતાપ, આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિથી ગ્રસ્ત.
 - પ્રતિક્ષણે મુખમાં રોષ, આવેશના શબ્દોચ્ચાર.
 - સ્વ પ્રસંશામાં જ વ્યસ્ત.
- ★ તેજોલેશ્યા
 - નવી નવી વિદ્યાનો વ્યસંગી.
 - કૃષ્ણા, દયા, પ્રેમ, સદ્બુદ્ધિનો વારસદાર.
 - કાર્યકાર્ય, ભક્ષ્યાભક્ષ્ય, પેયાપેયનો વિવેક બુદ્ધિથી વિચારક.
 - સુખ-દુઃખ, લાભા લાભમાં સંતોષી.
- ★ પદ્મલેશ્યા
 - ક્ષમા પ્રધાન જીવન.
 - મેળવેલી કે મળેલી વસ્તુના ત્યાગ માટે રૂચીવાળો.
 - દેવ, ગુરુ, ધર્મનો ઉપાસક.
 - બાહ્ય-અભ્યંતર જીવનમાં પવિત્ર.
 - પ્રસન્ન ચિત્તી.
- ★ શુકલલેશ્યા
 - રાગ-દ્વેષ, વિષય-કષાય વિનાનો.
 - શોક, સંતાપ, પરનિંદાદિ દૂષણ વિનાનો.
 - પરમાત્મ ભક્તિ-ઉપાસના-સંપત્તિની રૂચિવાળો.

ચાલો, કાંઈક સમજી લઈએ :

૧. પૃથ્વી - ત્રણે ઋતુમાં અનેકાનેક સંકટોને સહે છે. (મારે પણ સહનશીલ બનવું જોઈએ.)
૨. વાયુ - પ્રાણવાયુ જીવવાનું મહત્વનું સાધન છે. વિષયો-વાસનાઓથી દૂર રાખે છે. (સંસારમાં જળકમળવત્ જીવવું જોઈએ.)
૩. આકાશ - સમરંગી આકાશ જોવું ગમે છે. પણ પલવારમાં બધું વિખરાય થાય છે. (જીવન-યૌવન ક્ષણિક છે.)
૪. પાણી - ગરમ કરો કે મલીન કરો અંતે નિર્મળ ને ઠંડુ થવાનું. વ્યવહારથી પાણીની કિંમત ઘણી છે. (શરીરને ભલે પવિત્ર-સ્વચ્છ કરો, પણ આત્માને પવિત્ર-સ્વચ્છ કરવાની જરૂર છે.)
૫. અગ્નિ - વસ્તુને નિર્મળ કરે, પાકું કરે, નાશ કરે છે. (દુર્ગુણો ત્યજી ક્ષય કરી અકર્મી અરૂપી થવા પ્રયત્ન કરો.)

૬. સૂર્ય - ભેદભાવ વગર પ્રકાશ નિયમીત આપે છે. કમળના વિકાસનું કારણ બને છે. (ધર્મ મોક્ષ પ્રાપ્તિનું કારણ છે. દરેક ભવિ જીવ પરમાત્મા બની શકે છે.)
૭. ચંદ્ર - સ્વભાવે શાંત છે, પૂર્ણતાને પામે છે. આનંદનો વિષય બને છે. (પરથી ખસવું છે સ્વમાં વસવું છે શાશ્વત પદ મેળવવું છે.)
૮. સાગર - મર્યાદા ઓળંગતો નથી, રત્નનો ભંડાર છે. અશુભ સંગ્રહતો નથી. (સુખ-દુઃખથી છલકાવું નથી. અનંત સુખના સ્વામી થવું છે.)
૯. બાળક - સ્વભાવે નિખાલસ છે. નિર્દોષ છે. (મોટા થતા દુર્ગુણી થશે). (આત્મા નિર્મળ-પવિત્ર છે, શાશ્વત છે. કર્મ ભોગવે છે.)
૧૦. ભ્રમર - અનેક પુષ્પોનો રસ લે છે પણ કિલામણા આપતો નથી. (મુનિનું સંયમી જીવન સંસારથી અલિપ્ત જીવન છે)

દાન ધર્મ : (૧) પાંચ પાત્ર :

- ★ રત્નપાત્ર - તીર્થંકર ★ સુવર્ણપાત્ર - સાધુ વિરતિધર ★ ચાંદીપાત્ર - વ્રતધારી શ્રાવક
★ તાંબાનું પાત્ર - સમકિતી શ્રાવક ★ લોઢાનું પાત્ર - સામાન્ય માનવી.

સુખી ઘર :

★ શરીર - નિરોગી સશક્ત	★ ધન - કર્જ દેવા વગરનું
★ પ્રવાસ - યાત્રા વિના ન કરે	★ ધર્મપત્ની - સુશીલ, સુપાત્ર
★ પુત્ર-પુત્રી - વિનયી આજ્ઞાંકીત	★ પરિવાર - વિપુલ મૈત્રી ભાવવાળો
★ પ્રતિષ્ઠા - મહાજન વિ.માં સારી	★ જીવન - સંતોષી ધર્મી
★ વિચાર - પવિત્ર પાપભીરુ	★ આંખ - બ્રહ્મચર્યથી પવિત્ર.

જૂઠું બોલવાના ૧૪ કારણો :

- ★ ક્રોધ ★ માન ★ કપટ ★ હાંસી ★ લજ્જા ★ શોક ★ હર્ષોત્સાહ ★ દ્વેષ ★ લોભ ★ રાગ ★ ભય
★ ક્રિડા ★ દાક્ષિણ્યતા ★ બહુ બોલવું.

www.jainuniversity.org સાઈટના દસ વરસના ઉપલક્ષ્યમાં on line રજુ કરે છે. જેને ધર્મના પાયા સ્વરૂપ (ફાઉન્ડેશન)

ત્રિમાસિક પરીક્ષા કોર્સ

આ પરીક્ષા માત્ર ઓનલાઈન (પ્રથમ તબક્કે) રાખવામાં આવેલ છે.

- ◆ ફાઉન્ડેશન કોર્સની વિગત કોર્સવેર બોક્ષમાં ગુજરાતી-ઈંગ્લીશ બંને ભાષામાં મૂકવામાં આવેલ છે.
- ◆ ફાઉન્ડેશન કોર્સની પરીક્ષા માટેનું ફોર્મ પરીક્ષાના ૧ મહિના અગાઉ પોતાના ફોટા સાથે પૂરી વિગત સાથે ભરવાનું રહેશે.
- ◆ પ્રત્યેક વર્ષે જાન્યુ. ૨૯ - ૩૦

મે ૩૦ - ૩૧

સપ્ટે. ૨૯ - ૩૦ તારીખ બે દિવસ એકઝામ પેપર તમારા ઈમેલ બોક્ષ ઉપર મૂકવામાં આવશે. જે નિશ્ચિત ૩૦ સેકન્ડમાં પસંદ કરેલ / ચોઈસેબલ જવાબ ઉપર ક્લિક કરી આપવાનો રહેશે.

- ◆ જૈન ધર્મની આ પરીક્ષા ફક્ત પોનાના જ્ઞાનની વૃદ્ધિ, પુણ્યની સંવૃદ્ધિ, અને જીવનની શુદ્ધિ માટે રાખવામાં આવેલ છે.
- ◆ કોઈપણ જાતની ચોરી કે પૂછપરછ કરી જવાબ લખી સર્ટિફિકેટનો મોહ રાખવો નહિ. પ્રમાણિકતા એ મોટું સર્ટિફિકેટ છે
- ◆ આ ટર્મમાં પાસ થનારે જ આગળના કોર્સની પરીક્ષા આપી શકશે.
- ◆ ફેઈલ થનાર જ્ઞાન-પિપાસુ, બીજી-ત્રીજીવાર ફાઉન્ડેશન કોર્સની પરીક્ષા આપી શકશે.
- ◆ ફાઉન્ડેશન કોર્સ ફી રૂ. ૧૦૦
- ◆ ડિપ્લોમા કોર્સ ફી રૂ. ૩૦૦

ભાવાંજલિ...

ભગવાન મહાવીરની અહિંસાની છાપ બ્રાહ્મણ ધર્મ પર પડી. આજકાલ યજ્ઞોમાં પશુબલિ નથી ધરાવાતા. બ્રાહ્મણ ધર્મમાં માંસ-મદિરાનું સેવન બંધ થઈ ગયું. આ જૈન ધર્મનો જ પ્રભાવ છે. -
લોકમાન્ય ટિળક

પહેલાં હું માનતો હતો કે મારા વિરોધીઓમાં અજ્ઞાન છે હવે આજે હું વિરોધીઓની નજરે પણ જોઈ શકું છું. મારો અનેકાંતવાદ- સત્ય અને અહિંસા - આ દ્વિ-સિદ્ધાંતોનું પરિણામ છે. -મહાત્મા ગાંધીજી

મારો વિશ્વાસ છે કે ભગવાન મહાવીરનો અનેકાંતવાદનો સંદેશ દુનિયાના તમામ ઝઘડાઓને મિટાવી દેશે અને સમન્વય દ્વારા, શાંતિ, સંતોષ, નિર્ભયતા અને સર્વ સેવાનો યગાનુકૂળ પ્રચાર થશે.

‘મહાવીર’ શબ્દથી શો અર્થ થાય છે ? સર્વત્ર વ્યાપીને, આસુરી શક્તિનો પરાજય કરીને, વિશ્વનું પાલન કરે તે મહાવીર. માતૃભક્તિ, સુખનો ત્યાગ, ભૂતમાત્ર વિષેની અપાર દયા અને ઈન્દ્રિયજયનો ઉત્કર્ષ બતાવનાર જ્ઞાતપુત્ર વર્ધમાન એ મહાવીર. આર્યજાતિએ સર્વોચ્ચ સદ્ગુણોની જે મનોમય મૂર્તિ કલ્પી છે, જે આદર્શ રચ્યો છે તેને પહોંચનાર વ્યક્તિ તે મહાવીર. વિજય મેળવે તે વીર, આંતરબાહ્ય દુનિયા પર વિજય મેળવે તે મહાવીર. વીર એટલે આર્ય, મહાવીર એટલે અર્હંત.

આજે દુનિયા સમક્ષ એ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થયો છે કે માનવીને હિંસામાંથી કઈ રીતે ઉગારી શકાય. હિંસા હિંસકને જ નષ્ટ કરી દે છે. હિંસક શસ્ત્ર રાખનારા સ્વયં એ શસ્ત્રોથી જ નષ્ટ થાય છે. આપણે ભગવાન મહાવીરના અહિંસા અને અનેકાંતના માર્ગ પર ચાલીને જ વિશ્વમાં શાંતિ સ્થાપિત કરી શકીશું.

ભગવાન મહાવીરનો સંદેશ અને તેમના જીવન સંબંધી વધુ માહિતી મેળવવાનું કાર્ય આપણા માટે જ નહીં; પરંતુ સમગ્ર વિશ્વ માટે મહત્વનું છે. 'અહિંસા પરમો ધર્મ'નો સંદેશ તેમના અનુભવ અને તપસ્યાનું ફળ છે. ભગવાન મહાવીરના જીવન પરથી ખ્યાલ આવે છે કે ઘોર તપશ્ચર્યા કર્યા બાદ પણ તેઓ માત્ર તપસ્વી જ રહ્યા ન હતા અથવા તો પ્રાણીઓનાં સુખ-દુઃખ પ્રતિ ઉદાસીન થઈ ગયા ન હતા; બીજાઓ પ્રતિ તેમનો આત્મા દયાળુ અને સહૃદયી રહ્યો હતો. આવા સહાનુભૂતિપૂર્ણ સ્વભાવને લીધે પ્રાણીઓનાં સુખ-દુઃખ માટે અને જગતના કલ્યાણ માટે તેમણે ઊંડું ચિંતન કર્યું હતું.

જૈન ધર્મના સિદ્ધાંતો મને ખૂબ જ ગમે છે. જો પુનર્જન્મ હોય તો મૃત્યુ પછી મારો જન્મ જૈન કુટુંબમાં થાય એમ ઈચ્છું છું.

જ્યોર્જ બર્નાર્ડ શો

જૈન ધર્મનું ક્ષેત્ર વિશાળ છે, પ્રાણી માત્રને સમાન હક્ક છે, એવી તેમાં વિરલ ભાવના છે. રાજા-મહારાજાથી માંડીને એક સામાન્ય વ્યક્તિ પણ જૈન ધર્મ અંગીકાર કરી શકે છે. ભગવાન મહાવીરે વિશ્વને અહિંસાનો અમૂલ્ય સિદ્ધાંત આપ્યો છે. અહિંસામાં અપ્રતિમ શક્તિ રહેલી છે. આજના સમયમાં માનવતાની રક્ષાને માટે ભગવાન મહાવીરના ઉપદેશોનું પાલન કરવું અત્યંત હિતાવહ છે.

- જવાહરલાલ નહેરુ

લાંચ-રુશ્વત, અપ્રામાણિકતા અને અત્યાચાર જરૂર દૂર થઈ શકે, જો આપણે ભગવાન મહાવીરના મહાન અને પ્રભાવશાળી સિદ્ધાંતોનું પાલન કરીએ. ભગવાન મહાવીરે કહ્યું છે તેમ આપણા બધા દોષો અને નબળાઈઓને દૂર કરીએ, તો સમસ્ત જગત આપો આપ સુધી જાય.

ભગવાન મહાવીરે આપણને એ જ શીખવ્યું અને જે ભારતીય સંસ્કૃતિની મોટામાં મોટી ભેટ છે તે છે સમતા અને સહિષ્ણુતા. આપણે ફક્ત મનુષ્ય માટે જ શાંતિ ઈચ્છતા નથી, પ્રાણીમાત્ર માટે પણ લાવવી છે; અને આ શાંતિની સ્થાપના ભગવાન મહાવીરના મુખ્ય સિદ્ધાંત અહિંસા અને અપરિગ્રહથી જ કરી શકાય તેમ છે.

- શ્રીમતી ઈન્દિરા ગાંધી

ભગવાન મહાવીરે બુલંદ અવાજે એવો સંદેશો ફેલાવ્યો કે ધર્મ માત્ર સામાજિક રૂઢિઓનું પાલન કરવાથી નહીં, પરંતુ સત્યમાર્ગનો આશ્રય લેવાથી પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્મમાં મનુષ્ય મનુષ્ય વચ્ચે કોઈ સ્થાયી ભેદભાવ ન રાખી શકાય. જોતાં આશ્ચર્ય થાય છે કે ભગવાન મહાવીરના આ ઉપદેશે સમાજમાં ઘર કરી ગયેલી આ ભેદરેખાને ઘણી જ વ્યરિતતાથી નષ્ટ કરી નાખી; અને સમગ્ર દેશને પોતાને વશ કરી લીધો, જીતી લીધો.

ભગવાન મહાવીરને 'જિન' અર્થાત્ વિજેતાનું પદ પ્રાપ્ત થયું હતું. એ માટે તેઓએ ન તો કોઈ દેશ જીત્યો હતો કે ન તો કોઈ યુદ્ધ લડ્યા હતા; પરંતુ તેઓએ પોતાની આંતરવૃત્તિઓ સાથે સંગ્રામ ખેલી પોતાની જાત ઉપર વિજય પ્રાપ્ત કર્યો હતો.

ભગવાન મહાવીર આપણી સામે એક એવા આદર્શરૂપે છે, જેમણે સંસારનાં બધાં પદાર્થોનો પરિત્યાગ કરી ભૌતિક બંધનોથી છૂટકારો મેળવ્યો. આ રીતે, તેઓ આત્મત્વના ઉત્કર્ષ માટેનો અનુભવ મેળવવામાં વિજયી બન્યા હતા.

આ દેશ, તેમના ઈતિહાસના પ્રારંભથી જ આજ સુધી આ આદર્શ પર ખડો છે. -સર્વપલ્લી
રાધાકૃષ્ણન